

Kamil Kantak

Capitula necnon Constitutiones FF. Minorum Observantium (Bernardinorum) Provinciae Poloniae 1453 (1467) - 1628

Collectanea Theologica 15/4, 449-493

1934

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**CAPITULA NECNON CONSTITUTIONES
FF. MINORUM OBSERVANTIUM
(BERNARDINORUM) PROVINCIAE POLONIAE
1453 (1467)—1628.**

De constitutionibus Bernardinorum epoches ante-tridentinae iam scripsimus a. 1929 in hisce Collectaneis pg. 261—3. Ibidem dedimus quoque brevissimum conspectum capitulorum. Ex hoc tempore inventorum materialium gratia¹⁾ possumus thema hoc dilatare et approfondare, in nonnullis corrigere, atque protraximus nostrum studium ad a. 1628 quadripartitionis provinciae. Quod opusculum iam conscriptum ante duos annos per infortunium quoddam demum nunc in lucem prodit; pertinet quidem ad substructuram nostri libri de Bernardinis (Leopoli 1933).

---

¹⁾ Sunt manuscripta conventus S. Isidori Romae nr. 1/84, 192v-4v De hys que agenda sunt in capitulo provinciali (ca 1550); Bibl. Kornik nr. 97 et nr. 101. 97 continet decreta cap. gen. Assisii pro Polonia 1487 fol. 135v; constitutiones Ludovici de la Torre 1488 f. 149v—152v; admonitiones vicarii Bal 1483 f 152v—153; decreta cap. 1478, 1491, 1499, 1502 f 154—6v. Nr. 101 continet i. a. f 1 Exhortatio*pro eligendo discreti (s) ad cap. prou.; f 17 Littere ad cap. vocatoriae; f 22 Electio diffinitorum; f 22v Electio ministri; f 24 Electio discreti ad cap. gen.; f 24v Forma tabula capituli; f 96 Ordinationes ad confraternitatem; f 159 Concordia inter Lithuanos et Polonos per fr. Casparem de Chrems; f 167 Ordinationes cap. gen. pro Lithuanis et Polonis 1529; f 173 Ordinationes cap. Opathouiensis (1557); nr. 95 Tow. Przyj. Nauk. pozn. f 1—38 Constitutiones (1524 vel 1527), f 39 Decreta cap. Kazimierz 1538. Aliae abbreviaturae a) bibliothecarum et manuscriptorum: BeK Bernardinorum Cracoviae: Top. Chronicon provinciae 1585 sq. TW Metrica FF. Mi Wiln.; BeL Bernardinorum Leopoli: Digon Chronologia prov. Mino. Pol. etc. A Kaminński Annales I—V; Cz Principum Czartoryski Cracoviae, numeri significant signaturam; Ko Kórnik; Ba w Baworowski Leopoli; Os Ossoliński Leopoli; UL Universitatis Leopoli; Po d Archivum Archidioecesanum Poznań; TPN po Tow. Przyjaciół Nauk Poznań; Is ctus

I CAPITULA.

Pro toto hoc tempore 1453—1628 non habemus, nisi unica acta capituli a. 1520, a ministro generali Francisco Lichetto Cracoviae celebrati²⁾, qui solus omnium generalium venit in Poloniam ante partitiones Reipublicae. Aliorum capitulorum acta demum post a. 1628 conscribebantur³⁾. Eo maioris momenti est, quod invenitur schema, quomodo celebranda sunt capitula provinciae, proveniens probabiliter ex secundo quarto s. XVI⁴⁾. Schema hoc non specialiter Poloniam concernit, sed valorem generalem habet. Tamen etiam apud nos capitula tenebantur secundum hoc schema, pro eo quod scimus de eorum absolute. Affirmant id acta capituli Lichetti, monstrantia congruitatem si non cum ordine, tamen cum identitate rerum tractatarum.

Capitulum incipit a missa cantata de Spiritu S. et a hymno Veni Creator. Sequitur sermo⁵⁾. Publicantur monitiones conventus. Isidori Romae; S. Ant ctus. s. Antonii Romae; Wł Archivum Capituli Włocławek, sectio Monasteria; N ib. 2, 441—87 Necrologus prov. b) libr. impressorum: B Barącz Sadok Pamiętnik Zakonu Bernardynów I. 1874, EN Encyklopedia Kościelna II W 1873, G. Golichowski N Przed nową epoką Kr. 1899. K Joa. de Komorowo Memoriale O. Minorum Mon. Pol. Hist. V 1—418; Kr Cracovia, L Leopoli, Po Poznań, W Varsovia. — an = annotatio, chr = chronicon, ctus = conventus.

²⁾ Visitationem hanc descripsimus: „Czas“ 1930, nr. 11 et 12 Wizyta Generała Franciszkanów w Krakowie et Bernardyni polscy, Lwów 1933, I, 68—72. In qua descriptione usi sumus actibus eius praeter K 335—7: ms S. Isidoro 1/131 f 91—114, copia ex fine s. XVI, descriptio uberrima; Wł 2, 488 sq copia a. 1580 conscripta manu Christoph. a S. sine initio; Observantio Capistrana Cz 3656 ex in. s. XVIII; Chronicon Sambor I, 107—114 in. s. XVII. Hic p. C. Bogdalski adiungit porro ms quae non vidimus (Bernardyni w Polsce, Kr 1933, I, 440 adn. „współczesny Adama Miecznikowskiego“ (Sed A. M. mortuus est 1648, non erat contemporaneus Lichetto); „kronikę klasztoru w Leżajsku“, (pagina non indicatur, nos quoque hoc Chronico usi sumus, attamen descriptionem cap. 1520 non invenimus, forsitan adest confusio cum Chr. Sambor); dua ms conventus Cracov. sine indicatione temporis.

³⁾ Vetustissima acta capitularia quae invenimus, sunt a. 1637, Leopoli, Cz 3634, Os 1460, 58—70.

⁴⁾ Is. 1/84 datum non habet. Id posterius esse a. 1517 demonstrat terminologia: minister non vicarius etc.; quod non multo tamen, monstrat character scripturae, orthographia necnon quod custos custodum erat unus ex diffinitoribus, inter eos designandus.

⁵⁾ Quales sermones, lingua Latina, reperiuntur in actis cap. saec. XVII et XVIII.

sandi fratrum per capitulum. Omnes debent frequentare chorum cuius unus frater habeat curam. Omni die cantentur duae missae a discretis. Silentium servetur in choro, in dormitorio, in refectorio ubi tenentur sessiones. Nullus extraneus invitetur⁶⁾. Nullus frater potest abire sine litteris ministri.

Recenseatur index fratrum mortuorum. Recitetur absolutio. Legantur decreta ultimi capituli generalis (cum relatione eius a delegatione, conicimus). Licentientur qui non sunt de corpore capituli⁷⁾. Capitulares praesentant litteras obedientiales.

Legatur constitutio generalis de eligendo ministro et de capitulo provinciali. Eliguntur tres scrutatores. Sequitur electio ministri provincialis⁸⁾ et quatuor diffinitorum. Pro validitate harum electionum requiritur maioritas absoluta, pro qua interdum repetendi sunt actus electionis. Exprovincialis novo ministro tradit sigillum provinciae. Conscribitur protocollum electionis.

Novus minister cum diffinitoribus in speciali loco „diffinitionis“⁹⁾ consilium habet. Memoratur praeceptum de secreto servando.

Minister accipit petitiones¹⁰⁾. Destinantur auditores causarum qui audiant apostatas, querelas; censores librorum, visitor¹¹⁾, socii ministri, habentes munus secretariorum, inquisitores haereticorum, discreti et custos in capitulum generale mittendi. Post intervallum necessarium rationes reddantur ab auditoribus causarum et a custodibus. Praesentantur libri mortuorum, apostatarum, incarceratorum, paenitentiae, debita onerosa (paenae).

Designantur custodes conventuum, guardiani, lectores.

Proclamantur responsiones petitionum.

Destinantur confessarii.

---

⁶⁾ Extranei erant e. c. benefactores. Cap. a. 1567 adfuit Uchanski primas (N 476v).

⁷⁾ Erant fratres conventus capitularis, vel alii accidentaliter non pro capitulo praesentes.

⁸⁾ Ms nostrum hoc punctum omittit.

⁹⁾ Quaedam cella amplior, pro hoc specialiter praeparata, saepe sine dubio habitaculum ministri.

¹⁰⁾ Erant certe propositiones fratrum extraneorum vel personarum aliarum, missae.

¹¹⁾ In Polonia visitor, etiam monialium erat minister, interdum visitabat eius socius.

Publicantur fratres mittendi ad studia generalia.

Scrutantur et declarantur constitutiones.

Examinantur praedicatores et publicantur.

Designatur locus sequentis capituli.

Tabula¹²⁾ capituli legitur et clauditur capitulum.

Minister publicat monitiones.

Publicantur constitutiones novae.

Sequuntur recommendationes vivorum et mortuorum, confessio generalis et absolutio etiam, si necesse, apostatarum et excommunicatorum.

Absolvuntur omnes officiales, quorum munera exspiraverunt. Praecipitur per oboedientiam, ut omnes electi de novo officiales suscipiant officia.

Legatur Tabula.

Concluditur capitulum per Te Deum. Licentiantur capitulares, exceptis his quos minister vult retinere, imprimis diffinitoribus.

Hoc schema generale etiam in Polonia in capitulis adhibebatur. Tamen in studia generalia demum in fine s. XVI fratres mittebantur¹³⁾, versus a. 1600 etiam disputae ex teologia haberi incipiebant. Pro capitulo generali ex Polonia mittebantur minister et custos custodum cum sociis. Decursu s. XVI munus custodis custodum distinctum factum est ab officio diffinitoris. In casu impeditenti loco ministri vel custodis alter frater mittebatur, s. XVII prominister appellatus. Socius ministri eius secretarius, interdum locumtenens erat, in fine s. XVI cancellarius appellatus quae intitutatio vero a capitulis vituperabatur nec diu sustinebat¹⁴⁾.

Decursu temporis constitutiones capitulorum has indicationes capitulorum peragendorum locupletabant specialioribus, minoris

¹²⁾ Tabula est regestrum omnium officialium capituli. Regestrum omnium praesentium non habebatur. Similis Tabula fiebat pro capitulo generali. Ex s. XVI invenimus duas pro Polonia, primam cap. 1520, quam adiungimus in Additamento II, secundam a. 1526 (KO 101 f 24v), quae tamen dubio subiecta est, vide inferius.

¹³⁾ Lichettus quidem a. 1520 promisit se missurum 4—6 fratres Parisios et tot in Italiam (Is. 1/131, 99), quod tamen non factum est. A. 1548 Parisios profectus est Jacobus de Łomża, incapax vero erat discendi (K 368). Systematice studentes mittebantur demum ab a. 1578 (K 398).

¹⁴⁾ N. 485v notat sub a. 1602 mortem Joannis de Lubaczow: „socius, quondam pp ministrorum lectorque erat eximius et amabilis, po polsku kanclerzem v oycow ministrow bywał“. Interdictum huius denominationis, Cz 3637, 127.

tamen erant momenti. Alia per consuetudinem introducta sunt. Ita quamvis discretus particularis conventus pro capitulo potuisset esse laicus aut clericus, in Polonia eligebatur semper sacerdos quod vero in scriptis non figebatur.

Primitivae constitutiones provinciae Poloniae ex a. 1467 de capitulis silent, excepto quod statuunt, egredientes ad ea guardianos et discretos non habere ius novos habitus comparandi necnon guardianos secum asportare debere libros mortuorum¹⁵⁾.

Capitulum Cracoviense a. 1469 constituit: qui venit ad capitulum non vocatus, accipiat disciplinam per manum alieni in refectorio¹⁶⁾. Hic adiungimus quod ante capitulum ad conventus mittebantur litterae vocatoriae, secundum quas guardiani faciebant electionem discretorum et veniebant cum eis insimul ad conventum capituli. Praeterea ex variis causis alii etiam fratres vocabantur ad capitulum, sine tamen voce electiva¹⁷⁾. Idem capitulum constituit ordinandos a capitulo esse approbandos¹⁸⁾.

Plus de capitulo statuunt constitutiones Ludovici de la Torre a. 1488¹⁹⁾. In provincia Poloniae protrahebantur capitula propter nimiam loquacitatem; proinde decrevit, ad maximum 10 dies ea durare posse, pro exemplo ponens Italiam, ubi 70 fratres septem diebus sciunt absolvere omnia. Eo fine utendum est tempore mane post reditum ex ecclesia, post quietem meridianam, post vespervas. Quae monita vero parum profuerunt. Quando Lichettus a. 1520 quinque diebus finivit capitulum, omnes stupebant²⁰⁾. Sed etiam a. 1495 capitulum quinque diebus finitum est, propter pestem quod chronicon notat qua exceptionem²¹⁾.

In capitulo diffinitores inquirendam habent administrationem absoluti ministri, an fuerint defectus. Hoc facere debent cum omni circumspectione nec facile credant querelis, sed praebeant aures explicationibus eius. Quae inquisitio secreto tractetur sine guardianis et discretis, saltem in defectibus clandestinis

¹⁵⁾ Collectanea Theol. 1929, 349, 350.

¹⁶⁾ Cz 3637, 151. Talis disciplina erat inter gravissimas poenas.

¹⁷⁾ Talem vocationem e. g. recepit Martinus de Bieganowo, praedicator in Bydgoszcz, pro cap. a. 1581 in Łowicz „pro absolute vnius propositionis sibi commissa a sacra contione absoluenda“ (Wł 2, 93, 94v).

¹⁸⁾ Cz 3631, 140.

¹⁹⁾ Ko 97, 151v.

²⁰⁾ K 337.

²¹⁾ K 265.

Capitulum debet seriose advertere, ut guardianos nominet aptos. Sint viri digni, pii, conscientiose Regulam observantes, moribus exemplares, in devotionibus excellentes. Absint motivi particulares, non eligantur nobiles, eruditi, amici, nisi sunt apti officio, non licet eligere adversarios regularis disciplinae, acerbos infirmis, a choro se absentantes, aedificare amantes, „curiosos in claustrum“ etc. Simili modo in magistros novitiorum creantur experti fratres, exguardiani aut pro guardianatu apti. Hic notamus quod ab omnibus capitularibus et diffinitoribus electo ministro, guardiani et omnes alii officiales a ministro cum diffinitoribus creabantur.

Capitulum in Kobylin 1502 constituit moniales sine clausura tantum in capitulo suscipiendas esse; dubitamus tamen, quin hoc praescriptum observaretur. Ulterius decrevit terminum capituli fore semper pro Nativitate BMV (8 Septembris)²²⁾. Causa huius decreti erat sine dubio, ut minister reversus ex capitulo generali, celebrando pro feste Pentecostes, posset rationem reddere. Concordabat id cum textu Regulae, at erat contrarium constitutionibus generalibus, praecipientibus capitulum provinciale etiam pro Pentecosten (Burgos 1521)²³⁾. Postea in Skępe 1549 statutum est, in Polonia quoque capitula celebranda esse in Pentecoste, tamen demum ab a. 1573 hoc termino locum habebant. Quod decretum a. 1594 repetitum est.

Primitus capitula annuatim celebrabantur. Lichettus a. 1520 constituit semi-altero anno celebranda, ne fratres nimis saepe itinerent²⁴⁾ quod vero non exsequebatur. A. 1554 Varsoviae statutum est trinis annis capitula habenda²⁵⁾. Sed demum ab a. 1561 regulariter his intervallis convocabantur. Loco capitulorum diffinitorium²⁶⁾ congregabatur extra tempus.

Capitulum Poznaniense a. 1505 statuit de locis a fratribus tenendis et praecedentia²⁷⁾, quod hoc tempore magni momenti erat.

²²⁾ Ko 97, 156v.

²³⁾ Cz 3637, 151.

²⁴⁾ Is 1/31, 98v.]

²⁵⁾ K 378.

²⁶⁾ Ad id pertinebant praeter ministrum, custodem custodum et diffinitores, etiam exministri, appellati in Constitutionibus diffinitores perpetui, in Polonia patres provinciae. Totum diffinitorium constabat ca decem personis.

²⁷⁾ Cz 3637, 152.

A. 1515 capitulum Lublinense constituit querelas contra guardianos a discretis in scriptis proponendas esse cum subscriptione fratrum querentium quod praeceptum a capitulo Radomiensi a. 1533 repetitum est²⁸⁾. Certamina et rixae, de quibus in capitulis interdum audimus, causam huius decreti dare potuerunt quod altera ex parte superiores favebat.

Aliter ac constitutiones a. 1467, novae a. 1524/7 redactae de capitulis uberius loquuntur²⁹⁾. Vocati ad capitulum debent venire sub poena. Si quis est impeditus e. g. morbo aut si pestis grassat, debet mittere excusationem. Quando 1482 Cracoviae pestis erat, fratres huius loci non sunt permisi venire ad capitulum in Koło et debuerunt restare in Warta³⁰⁾. Defectus vocalium complebantur cooptatione respectivi numeri fratrum conventus capitularis; principium erat numerum vocalium plenum esse oportere.

Repetitur decretum discretos querelas fratrum contra superiores in scriptis proponere debere. Nemo vocatus non potest advenire. Quae repetitio monstrat difficulter id perfici potuisse, quamvis a. 1520 Lichettus declaravit fratres non vocatos apostasiam fecisse et demum precibus capitularium, hoc iudicium mitigavit³¹⁾.

Missus in capitulum generale custos custodum, et idem concernat totam delegationem, nihil tractare potest, nisi quae ei mandata sunt, proponere ea solummodo quae ei a provincia sunt imposita, agere unice res provinciae. Reversa delegatio primum referat diffinitorio, servans strictum secretum de eis quae fuerunt in capitulo generali. Diffinitorium decidet, an et quae debeant promulgari in provincia, interdum non omnia publicare expedit.

Postremo statuitur de locis in capitulo tenendis.

Praescriptum, ut delegatio teneat in capitulo generali suam instructionem, videtur indicare, quod non semper satisfacienter se gerebat. Habemus exemplum bene antierius. Vicarius provinciae Michael Bal in fine s. XV in animo habebat se tectum ecclesiae Cracoviensis plumbo vestiturum esse. Tamen ex capitulo Assisiensi a. 1487 Stanislaus de Słapy et Ioannes Szklarek asportaverunt inter alias res etiam inhibitionem tectorum plumbeorum. In sequenti capitulo Varsoviensi h. a. Bal eiusque asseclae accu-

²⁸⁾ Ib.

²⁹⁾ TPNpo 95, 36v.

³⁰⁾ K 232.

³¹⁾ Is 1/131, 99 v.

sarunt delegationem quasi difamasset provinciam in oculis totius Ordinis³²⁾. Hoc incidens erat nimis remotum ut influeret in constitutiones a. 1524, analogica vero non semel accidere poterant.

Ulteriora capitula addunt nonnulla. In Przeworsk a. 1539 constitutum est discretum saltem a tribus annis in Ordine esse oportere. Si eligatur iunior, non habeat vocem, potest tamen qua legitime electus adesse in capitulo³³⁾. A. 1551 in Łowicz decretum est iudaeos et mahumetanos tantum a capitulo suscipiendos esse³⁴⁾, postremo in Bydgoszcz a. 1591 et 1594 in Kazimierz quod pro necessitatibus quoque capituli non licet quaestam facere extra limites capitularis conventus³⁵⁾.

In constitutionibus a. 1597 priora decreta de capitulis confirmata et repetita sunt, earum capitulum VI de capitulis agens brevissimum est; ex aliis eruere possumus quod rei maiorum culparum ex capitulis excludendi sint. Socius ministri in capitulo a diffinitoribus eligatur eique sigilli provinciae cura erit. Nova aedificia non exstruantur sine permissione capituli³⁶⁾. Quae decreta nihil novi adferunt et iam ab antiquo tempore obligabant.

Non possumus exacte eruere, a quo tempore disputationes in capitulis in usum venirent. Habuerunt eas fratres qui recenter absolverunt studia generalia et lectores fiebant, lector studii theologiae eis praeerat. Probabiliter initiator eorum fuit Annibal Rosselli qui studia in Polonia reorganisavit, commissarius capituli Varsoviensis a. 1583. Prima vero disputatio, expresse memorata, est capituli Radomiensis a. 1602³⁷⁾. Haec disputationes interdum imprimabantur.

Praesidebat capitulo loco ministri generalis eius commissarius. Eo fine in epoche antelutherana semper Itali in Poloniam mittebantur. Evidenter non quoque anno veniebant. Nec etiam poterant adesse trinis annis, quando novus minister etc. eligebantur. In tali casu minister praesidebat. Competentio commissariorum ceterum excedebat Poloniam et eidem insimul in Bohemiam, Austriam, Hungariam suum munus exercebant. Sequentes

³²⁾ Kantak, J. Szklarek, Kronika m. Poznań, 1928, 319, 20.

³³⁾ Cz 3637, 152.

³⁴⁾ Ib. 140.

³⁵⁾ Ib. 151. Quique conventus habuit suum territorium quaestae.

³⁶⁾ Cz 3637, 155–6.

³⁷⁾ A I 344. Disputationes impressae Kantak, Bernardyni polscy, Lwów 1933, II, 299, An. 18.

commissarios invenimus: a. 1467 Petrum de Neapoli unacum b. Angelo de Clavasio, 1469 Ludovicum de Vincentia, 1478 Nicolaum de Monte, 1488 Nicolaum de la Torre, 1497 Gabrielem de Castello, 1502 Jacobum de Mantua, 1508 Bernardinum de Fulgineo (Foligno), 1516 Jacobum de Porcaria, 1520 ipsum ministrum generalem Franciscum Lichettum, 1528 Casparum de Kroměříž, nam primitus designatus Italus non venit propter lutheranismum in Germania saevientem, 1532 Celestinum de Cigulis, solummodo designatum qui eadem de causa iter non suscepit³⁸⁾.

Ab hoc tempore desunt commissarii. Causa erat tempestas religiosa Reformationis. Ministri ipsi praesident. Tandem in fine s. XVI denuo invenimus commissarios. Primus eorum fuit Annibal Rosselli qui venerat in Poloniam instauraturus studia superiora a. 1581 et usque ad mortem suam 1591 vel 1592 legebat in conventu et in Universitate Cracoviensi. Qui nominatus commissarius generalis Poloniae 28. VIII. 1584 celebravit capitulum Varsoviae 1585³⁹⁾. Post eum Polonia annumerata est commissariatus Germaniae superioris, instaurato a. 1582, comprehendenti territoria ditioni Habsburgorum subiecta (Austriam, Bohemiam, Ungariam)⁴⁰⁾.

Capitulo in Warta praesidebat commissarii huius Fricii substitutus Leonardus Kretka (minister Poloniae 1585—8). Nec etiam visitaturus Poloniam, nec pro capitulis venerat ullus horum commissariorum, sed semper inter fratres Polonos substitutos quaerebant. Viceversa in congregatione provinciarum Germaniae Oeniponti a. 1596 non adfuerunt Poloni, tamen eius constitutiones inveniuntur inter acta provinciae Poloniae. A 1599 commissarius Kemerer substitutum suum creavit Gabrielem de Grodziec. Qui fuit Reformatus et in Polonia invisus, eiusque visitatio multarum querimoniarum occasionem praebuit⁴¹⁾. Propterea ex hoc tempore fratres Poloni operam dabant suam provinciam a commissariatu

³⁸⁾ K 196—9, 203, 221—3, 257, 266, 286—8, 302—3, 314, 333—7, 347; Is. 1/8, 111v.

³⁹⁾ A I 304—6.

⁴⁰⁾ Holzappel H., Handbuch d. Gesch. d. Franziskanerordens, Freiburg 1910, 443. Hi commissarii erant 1582—7 Alvarez Michaël, 1587—93 Fricius Valentinus, 1593—7 Arnoldus Bernardinus. 1597—1601 Kemerer Antonius, 1601—6 Alfonsus Requesens (Greiderer, Germania Franciscana I, Oenipotente 1777, 286, 7).

⁴¹⁾ Baw 651, 9 sq, ubi tamen Gabriel vocatur Fricii substitutus. Qui vero hoc tempore iam mortuus erat († 1593).

Germaniae separandam fore quod tandem obtinuerunt in capitulo generali Toletano, a. 1606. Sed iam prius commissarii Poloni designati sunt, primus Renedictus Gašiorek (Anserinus) a. 1600. Quando m. Decembri 1603 minister generalis Franciscus a Sosa denuo subiecit Poloniam commissariatui Germaniae et commissarius Alphonsus Requesens nominavit substitutum suum Nicolaum Łysakowski, fratres Poloni hanc decisionem accipere renuerunt et post multas luctas obtinuerunt commissarium Polonum Gabrielem a Czerniejewo, nominatum a nuntio m. Februario 1605. Abhinc commissarii erant Poloni usque ad a. 1617, post Itali ad a. 1640. deinde iterum Poloni usque ad partitiones Reipublicae 1795⁴²⁾.

Praeter electiones officialium provinciae⁴⁴⁾, maximi momenti sunt decreta (constitutiones) capitulorum. Maxima pars eorum suo textu originali non adinvenitur, tantum in abbreviatione, notata in „Memoriali“ Joannis de Komorowo⁴⁵⁾, vel in margine Constitutionum a. 1597⁴⁶⁾. Qua de causa solummodo ex parte nobis sunt notae. Imprimis minimum scimus constitutionum tempore continuatorum Komorowski post a. 1536. Dolemus hoc, et eo magis, quod his temporibus cum propaganda Reformatione Bernardini acerbe pugnabant, tamen propter enucleatas rationes haec epoche nulla vestigia in decretis capitulorum reliquit.

Praeter Constitutiones provinciae, de quibus infra, habemus decreta, aut saltem invenimus adhuc statuta capitulorum annorum 1478, 1491, 1501, 1509, 1518, 1538, 1557. Accedunt Admonitiones vicarii provincialis Bal a. 1483, conditiones concordiae inter Polonos et Lithuanos a. 1528⁴⁷⁾, denique ordinationes capitulorum

⁴²⁾ K a n t a k, Bernardyni polscy, II, 34—41.

⁴³⁾ Gabriel a. C. 1605, Bonaventura Krzeciek 1606, 1612 Petrus Poznański; Michaël ab Appiniano 1619, Antonius Strozzi 1625 etc.

⁴⁴⁾ Notamus hic nonnullos fratres, qui fuerunt diffinitores; quando, nescimus: Nicolaus Klaczko, custos custodum (Bernardyni polscy, I, 112), Stanislaus de Konin † 1509 Varsoviae, Bartholomaeus Łój † ca 1515, Varsoviae, Michaël de Kiełbowo † post 1513 Varsoviae, Antonius de Grodzisko † 1529 Łowicz, Marianus de Radowice † 1533 Varsoviae, Joseph de Mościska † 1549 Leopoli (N 453v, 466v, 471v)

⁴⁵⁾ K habet decreta a. 1467 (196—9), 1469 (203), 1478 (223), 1483 (243), 1489 (258), 1491 (260), 1520 (333—7), 1524 (343—4).

⁴⁶⁾ De his Constitutionibus inferius.

⁴⁷⁾ Publicatae in Wilno 18. VI. 1529, cap. erat in Lublin 26. VII.

generalium pro Polonia Assisii 1487 et Parmae 1529⁴⁸⁾. Collectiones systematicae decretorum capitularium incipiunt demum a capitulo Varsoviensi a. 1585. Praefuit huic Rosselli cui forsitan adscribi debet inauguratio systematicae registrationis. Tamen evidenter aderat quaedam collectio decretorum capitularium⁴⁹⁾, alias Constitutiones a. 1597 non possent ad eam provocare. At talem collectionem non invenimus, eis decretis quae possidemus in extenso, repertis in forma fortuitarum notarum.

Saltem in fine s. XVI capitula celebrabantur cum pompa externa. Speciatim hic memoramus processiones capitularium theoforicas. Prima notata est in capitulo Samboriensi a. 1597, pro qua permissionem dederat cardinalis Gaetani, quando venit in Poloniam qua legatus Clementis VIII⁵⁰⁾.

Solemnitas exterior connexionem habet cum aucto numero fratrum capitularium. Nucleum formant guardiani et discreti i. e. ex quoque conventu bini, accedunt patres provinciae, diffinitores, vocati speciatim. Tali modo numerantur 50—70 fratres, praeter conventum capitularem. Haec aestimatio confirmatur a documentis. Capitulum a. 1520 elegit diffinitorem Michaëlem a Sokolniki vocibus 46 qui erat minimus numerus vocalium Urielem de Grabow vero vocibus 31 quod ergo fuit minimus maioritatis absolutae⁵¹⁾. Capitulum in Bydgoszcz a. 1591 habuit 140 fratres, hic vero numerati sunt omnes praesentes, etiam non vocales qui nutriendi erant⁵²⁾. Quando a fine s. XVI conventus multiplicabantur, crevit quoque numerus capitularium. Si in Wilno a. 1614 adfuerunt 500 fratres, haec erat sine dubio exceptio, proveniens de causa multorum vocatorum. Tamen usque ad a. 1628 numerabantur 56 conventus, ergo vocalium numerus bene excedebat centum.

II. CONSTITUTIONES.

De primitivis Constitutionibus provinciae Poloniae, redactis in eius fundatione a. 1467 iam prius hic retulimus. Notamus tantum, praeter eas vim obligationis habuisse Constitutiones genera-

⁴⁸⁾ Omnia haec an. 1; a. 1509 et 1519 Coll. Th. 1929. 350—2.

⁴⁹⁾ Plurima erui possunt ex notis marginalibus Cz 3637, minus Cz 3654, 3655, 3708.

⁵⁰⁾ Wł 1, 72v.

⁵¹⁾ Is 1/131, 96v.

⁵²⁾ K a n t a k, Kronika Bernardynów bydgoskich, Po 1907, 55.

les, conditas a s. Joanne Capistrano, vocatas vel ex huius nomine vel propter confirmationem Martini Papae V Martinianas ⁵³⁾. Quae Constitutiones formabant notam distinctivam Observantium a Conventualibus et obligabantur apud nostros Bernardinos per totum s. XV et XVI qua generales, ita ut provinciales a. 1524/7 additamenti earum rationem habeant.

Idem character additamenti portant etiam Constitutiones Ludovici de la Torre, promulgatae in capitulo Cracoviensi a. 1488, in quibus redigendis probabiliter intererat b. Ladislaus a Gielniow ⁵⁴⁾, protunc vicarius provinciae. Constant undecim capitibus sub titulis: Ad firmandum II etc. capitulum Regulae usque ad XII. Quodque capitulum dividitur in plura puncta. Il loquitur de suscipiendo ad Ordinem, III de choro, officio, ieiunio, exeundo ex conventu, IV et V de quaesta, aedificiis, apparamentis, educatione, VI etiam de aedificiis et de infirmis, VII de culpa, carceribus, discretis, disciplina, VIII de capitulis, IX de praedicatoribus, confessariis, studiis, X instaurat tres custodias, dat praecepta de visitatione, inoboedientia, infirmariis, XI de sororibus III Ordinis, XII de peregrinationibus Ierosolymam. Et hic, vidimus, non adesse bonam dispositionem et patentem ordinem.

Quas Constitutiones graves superioribus fuisse aestimat Komorowski ⁵⁵⁾. Tamen intuitu earum, vix talem opinionem subscribamus. Duo tantum puncta hic afferri possunt: admonitiones assidue, ut quam maxime evitentur nova aedificia et sufficiant existentia lignea ⁵⁶⁾ atque cassatio praecepti, ne in discretos eligantur fratres qui adversarii sint guardianorum, multi enim appellantur contentiosi qui de iure contentiosi non sunt ⁵⁷⁾. Severitas commissarii erga superiores apparere poterat in eius visitatione et haec impressio postea transiit ad aestimationem Constitutionum. Ceterum tempore Ludovici, Komorowski nondum in Ordine erat, ergo aliorum opinionibus inniti debebat.

Nova organisatio Ordinis Minorum a. 1517 habuit quoque expressionem in Constitutionibus generalibus et provincialibus. Provinciae cismontanae obtinuerunt novas in capitulo generali

⁵³⁾ Hae Constitutiones Ko 97 129v—33, UL 27 19—42, UL 30 105—56.

⁵⁴⁾ Cfr. Kantak, Les données historiques sur les O. Bernardius (Observants) Polonais duxre siècle Quaracchi 1929, 446.

⁵⁵⁾ K 257.

⁵⁶⁾ Ko 97, 150v.

⁵⁷⁾ Ib., 151.

Parmensi a. 1529. Alio modo res se habebant in Polonia. Hic post decreta capitulorum annorum 1518 et 1520, concernentia singulas res, nova redactio Constitutionum facta est secundum Burgenses, conditas a ministro generali Quinones in capitulo Burgos celebrato a. 1523, ubi provinciam repraesentabant Raphael de Lgota et Jacobus Dziaduski. Minister provinciae Uriel de Grabow (1523—6) designavit commissionem pro novis Constitutionibus condendis quae capitulo in Warta 8 Septembri 1524 propositae ab eo approbatae sunt⁵⁸⁾.

Non possumus certe dicere, an haec constitutiones habuerint vim usque ad a. 1597, an eorum loco post a. 1527 Constitutiones a Raphaelae a Proszowice redactae earum locum obtinuerunt. A. 1526 enim capitulum generale Assisiense in nova forma abbreviata Constitutiones Burgenses redegit, in quinque capitulis. Hoc dedit ansam ministro Raphaelae a Proszowice (1526—9) novae quoque redactionis Constitutionum provincialium. Fecit id tamen sua sponte sine scitu patrum provinciae. Quando opus suum proposuit capitulo in Łowicz 8 Septembri 1527, capitulares invitos reperit nec maioritatem vocum pro eis obtinuit⁵⁹⁾. Forsan postea, propter celebritatem Raphaelis, mortui in odore sanctitatis, in usum venerunt, tamen eius rei nullum documentum invenimus.

Adhuc invenimus tres textus earum Constitutionum; utrum vero sint a. 1524 an Raphaelis de Proszowice, nihil decidi potest. Habent inscriptionem: Incipiunt constitutiones provinciales in multis capitulis et per r. p. ministrum generalem confirmatae⁶⁰⁾. Distinguuntur in quinque capitula melioremque anteriorum ordinem habent. Quod pro authore Raphaelae loqueretur, si sciremus, talem ordinem non habuisse Constitutiones a. 1524. Forsan nova quae inventio lucem afferet.

A. 1597 novae Constitutiones provinciales conditae sunt. Iam a. 1593 capitulum generale Valladolid celebratum nova statuta provinciarum cismontanarum decrevit, auctore ministro Secusi. Quae

⁵⁸⁾ Holzapfel, 306, K 343.

⁵⁹⁾ K 346.

⁶⁰⁾ Modificamus hic opinionem quam protulimus in Coll. Th. 1929, 262/3 sequentes relationem Buzenski Vita s. D. Raphaelis Proszoviani Po 1686 34/5. Harum Constitutionum reperimus tria exemplaria: 1) TPNpo 95, 1—38, copia Innocentii a Czerniejewo; 2) PoD s. s. Constitutiones provinciales, s. XVI; 3) Cz 3637, 5—39, copia a. 1612.

statuta nimis prolata sed bene ordinata, promulgata a. 1594, impressa sunt 1598 Romae ⁶¹⁾. Generalem legislationem secuta est particularis. Proximum post 1594 capitulum provinciae in Sambor a. 1597 novas Constitutiones provinciales promulgavit. Redegit eas celeberrimus sui temporis Bernardinus, Benedictus Gašiorek, sine dubio adiutus ab aliis fratribus.

Quae Constitutiones multo meliores evaserunt anterioribus. Distinguuntur in sex capitula, haec iterum in articulos, quodque capitulum et articulus habent proprium titulum. Capitulum I statuit de receptione ad Ordinem, II de officiis divinis, III de puritatibus regularibus, IV de muneribus, V de poenis, VI de capitulis provincialibus. Sub titulo III collecta sunt praecepta conversationis domi, ad mensam, in itinere, ieiuniorum, infirmorum, acquisitionis, indumentorum, librorum et bibliothecarum, curruum, equorum, pecuniae, aedificandi, testamentorum, depositorum. Capitulum IV i. a. continet rem studiorum et lectorum.

Quoad contentum, Constitutiones nihil novi introducunt. Sicut omnes aliae, sunt explicationes et adaptationes Regulae quae eis ponit fines impermeabiles. Animadverti potest quaedam mitigatio antiquioris rigiditatis, quod maxime elucet ex comparatione cum Constitutionibus Ludovici de la Torre. Revera tamen in hac re praxis antecessit ius, imo Constitutiones videntur severiores praxi.

Hae Constitutiones a. 1597 habent suam vim usque ad partitionem provinciae 1628, imo etiam postea. Capitula initio s. XVII multa nova decreta condiderunt, prae oculis habentia internam reformationem fratrum, attamen omnia haec obligationem Constitutionum non mutabant, sed qua additamenta earum habenda sunt.

Quae Constitutiones, independenter a suis exemplis, bonam opinionem mentalitatis iuridicae Bernardinorum versus a. 1600 praebent.

---

⁶¹⁾ Vide inf. sub cap. a. 1597. Ms 206, 2c, 13 habet inscriptionem: Constitutiones provinciales Ord. Min. de Obs, in cap. Sambor a. 1597, a. pp auditoribus examinatae, certisque correctionibus per r. p. Benedictum Anserinum Leopoliensem, pro tunc com. ad cap. hoc idem destinatum, et r. p. Franciscum Wartensem, ministrum provinciae electum, ac per aavvpp diffinitores aliosque provinciae patres simul congregatos emendatae, ex variis nfrasubiectis capitulis depromptae ac in ordinem redactae.

III. REGESTRUM CAPITULORUM ⁶²⁾.

a) in primitiva vicaria Austriae—Bohemiae—Poloniae anno 1453—1467.

1453 Vratislaviae M. Christophorus a Varisio (K 166) F. Cracoviae s. Bernardini: Casimirus rex, Joannes et Zbigniew Oleśnicki — Varsoviae s. Annae: Anna ducissa Masoviae (K 150—173).

1454 Vratislaviae P. Joannes Capistranus, M. Gabriel Rangoni de Verona (K 174—5).

1455 Olomucii M. Rangoni (K 175) F. Poznań s. Bernardini, Kościan S. Mariae Angelorum, Wschowa, s. Francisci, omnes: oppidani (K 176).

1456 Brno M. Bernardinus de Ingolstadt (K 183) F. Kobylin BMV a Praesepio: Wojciech de Kobylin cum matre et fratribus (K 185).

1459 Lubiąż (Leubus in Silesia) M. Rangoni (K 184) F. Tarnów BMV ad Nives: Joa. Amor et Raphaël de Tarnów (K 186).

1460 Opava M. Rangoni (K 188), commissarius Poloniae Angelus de Ostrów (K 188, 191). F. Lublin s. Pauli: rex — Leopoldis s. Andreae: Andreas Odrowąż — 1461 Cracoviae Bernardinae s. Agnetis: Hińcza de Rogów (K. 189, 195).

1462 Jamnice (Gemnycz) M. Bonaventura de Bavaria (K190), 1. IX 1462 condit confraternitatem s. Bernardini Leopoli (ms Confraternitas s. B. in Bibl. Bernardinorum Leopoli s. s. fol. I).

1463 Brno P. Chr. de Varisio, M. Bonawentura B., Com. Pol. Angelus de Ostrów, guardianus Cracoviensis (K. 191).

1464 Vindobonae N. Rangoni (K 192).

1465 Vindobonae P. Marcus de Bononia M. Jacobus de Głogów, Com Pol Angelus de O. (K. 192) F. Przeworsk s. Barbarae: Jarosław de Przeworsk — Kalisz Visitationis BMV: Gruszczyński primas (K 192, 193).

1466 Vratislaviae M. Jacobus Com Pol Evangelista de Łęcze (K 193) F. Koło Nativitatis BMV: Hińcza de Rogów (K 194).

⁶²⁾ Tale regestrum iam condidit Golichowski N., Przed nową epoką, Kr 1899, 149—62, tamen nec plenum nec a taris liberum. Propterea putamus necessarium inserere correctum ac completum. Abbreviaturae; cap = capitulum; cc = custos custodum; cgr = congregatio; com = commissarius; df = diffinitor; ds = discretus; F = fundatio; post: fundatores enumerantur; M = minister (ad a. 1517 vicarius provinciae vel vicariae); P = praesidens; s = secretarius.

Capit. gen. Mantuae 24 V 1467 statuit partitionem provinciae.

b) *vicariae Poloniae 1467—1517*

1467 12—25 V Cracoviae P. Petrus de Neapoli. Tripartitio provinciae: Polonia, Austria, Bohemia. M. Pol Marianus de Jeziorko. Constitutiones provinciales, statuta capituli (K 196—9, Collectanea Theologica 1929 341—50), Diploma creationis provinciae (Abraham w „Sprawozdanie z poszukiwań w archiwach i bibl. rzymskich“, Arch. Coll. Hist. S. 2. T. I, 63/4).

1468 6 I Varsoviae M. Marianus F. Warta Assumptionis BMV: Darmopych, Jurand de Brudzewo—Łowicz s. Bartholomaei: Gruszczyński — Radom s. Catharinae: rex — Wilno ss. Francisci et Bernardini: rex — Kowno s. Georgii: Stanko, palatinus Trocensis (K 199—202).

1469 4—11 V. Cracoviae P. Ludovicus de Vincentia, M. Angelus de Ostrów (K 203, linea 6 de infra dicit hoc capitulum fuisse in Lublin, evidens erratum) F. Opatów Assumptionis: epus Rzeszowski — Kamieniec in Podolia, non perficitur.

1470 21 IV Łowicz M. Angelus.

1471 29 IX Cracoviae M. Angelus. Electus discretus (secundum C. Bogdalski: „Szkice z dziejów humanizmu“ Kr. 1907, 77 Simon de Lipnica) pro capitulo generali Aquilam, quo pro solemnitate elevationis reliquiarum s. Bernardini missi sunt 24 fratres).

1472 (29 IX) Poznań. M. Michaël Bal D. Stanislaus de Słapy. Ambo profecti sunt ad capitulum generale Neapolim (K 211, 2) F Znin ante 1473, non perficitur — Sambor Assumptionis: Joannes Odrowąż 1474 (K 214).

1476 8 IX Cracoviae M. Chrysostomus de Poniec Ds Simon de Lipnica. Ambo profecti ad capit. gener. Paviam 1478, 14 Aprilis (K 219—21) F. Bodzętyn s. Catharinae: epus Rzeszowski 1477.

1478 30 V Poznań P. Nicolaus de Monte M. Chrysostomus (K 222). Decreta Ko 97, 154. Chrysostomus † 1478 ca 1 XII, com. Evangelista de Łęcze.

1479 30 V Cracoviae M. Marianus de Jeziorko. Com. Lithuaniae Angelus de O. (K 223) F. Tykocin XII Apostolorum: Martinus Gasztold (K 223).

1480 (8 IV) M. Marianus Ds Climacus de Kobylin. Cum socio Stanislao de Słapy proficiscitur ad capitulum generale Ferrariam 1481. Frustra laborant pro conventibus Prusiae (K 226—8) F. Bydgoszcz ss. Hieronimi et Francisci: rex (K 228).

1482 15 VIII Koło M. Bal, Annae Masoviae ducissae sump-
tibus (K 230, 1),

1483 15 VIII Cracoviae M. Bal Ds Leonardus. Ambo ad ca-
pitulum gen. Alvernam 1484. Decreta liturgica (K 243, 6), Admo-
nitiones Ko 97, 152—3. Stanislaus Magister praesentat Legendam
s. Stanislai Cz. 3793, 1449.

1484 29 IX Cracoviae M. Marianus (K 246).

1485 (8 IX) Sambor M. Marianus, sumptibus Beatae Odro-
wążowa (K 246).

1486 8 IX Cracoviae M. Marianus Ds Joannes Szklarek (Vi-
treatoris), Loco Mariani, cum eo Stanislaus de Słapy profectus ad
cap. gen. Assisium 1487. Ibi decreta pro Polonia (K 249—52, Ko
97, 135 v).

1487 29 IX Varsoviae M. Ladislaus de Gielniów. Certamen
cum Michaële de Bal de tectis plumbeis (K 256).

1488 12 VIII Cracoviae P. Ludovicus de la Torre. M. La-
dislaus. Elevatio reliquiarum b. Simonis (K 227—8), breve eleva-
tionis Ko 97, 144, ib. 149 v—152 v Constitutiones Ludovici. Tres
Custodiae Cracoviae, Poznań, Wilno.

1489 (8 IX) Przeworsk M. Ladislaus Ds ignotus, ambo ad
cap. gen. Urbinum 1490 Decreta contra inoboedientes (K 259).

1490 8 IX Varsoviae M. Bal (K 259).

1491 8 IX Opatów M. Bal Constitutiones Ludovici mutatae
(K 260, Ko 97, 154—4 v).

1492 15 VIII Cracoviae M. Bal. Delegatio ad cap. gen. Flo-
rentiam 1493 (K 262).

1493 4 X Cracoviae M. Szklarek (K 263).

1494 8 IX Kościan M. Szklarek (K 263) F. Grodno: MD
Alexander, non perficitur; diploma foundationis Wł. 1, 1.

1495 8—12 IX Varsoviae M. Szklarek. Cap. breve propter
pestem (K 266).

1496 24 VI Opatów M. Ladislaus (K 266).

1497 24 VI P. Gabriel de Castello M. Ladislaus Ds ignotus.
Szklarek accusatus nimiae severitatis. Ad cap. gen. Mediolanum
Ladislaus 1498 (K 266). F. Połock BMV ad portam caeli: MD
Alexander — Skępe Annuntiationis: epus Nicolaus Kościelecki
(K 282—3).

1499 24 VI Varsoviae M. Szklarek (K 285) Decreta Ko 97,
154 v—5 v.

1500 8 IX Poznań M. Szklarek (285).

1501 8 IX Łowicz M. Szklarek (K 286).

1502 4 X Kobylin P. Jacobus de Mantua. M. Stanislaus de Słapy (K 286—8). Decreta Ko 97 155v—6v. Fridericus cardinalis queritur quod fratres se immiscent in res saeculares et regni (Mon. M. Aevi. Hist. XIX 141—2).

1503 15 VIII Varsoviae Stanislaus resignat morbi causa. M. Lucas de Rydzyna profectus ad cap gen Mantuam 1504 (K 288, 291).

1504 29 IX Łowicz M. Lucas Ds Stanislaus de Słapy (K 291).

1505 29 IX Łowicz M. Lucas (K 292).

1506 8 IX Lublin M. Raphaël de Proszowice. Profectus ad cap gen Assisium 1507 (K 300—302). F primitiva conventus Casimiriensis in Słupca: epus Lubrański (Wł 48 1).

1507 8 IX Varsoviae M. Raphaël (K 302).

1508 8 IX Poznań P Bernardinus de Fulgineo M. Raphaël, nominatus com jubilai in Polonia. Proficiscitur ad cap gen Ferrariam (K 302, 3).

1509 (8 IX) M. Lucas. Confirmatio Skępe, Primus guardianus Gotardus de Siemiacino (K 303) Decreta: Collectanea Theol. 1929 350, 1.

1510 (8 IX) Poznań M. Lucas. Conventus commissariorum jubilai (K 303, 4). Innocentius de Kościan turbat capitulum (Cz 3625 30).

1511 (8 IX) Łowicz loco Bydgoszcz, ubi pestis. M. Lucas. Eius com Gotardus ad cap gen Neapolim 1512 (K 304) Lucas moritur 15 VIII 1512.

1512 (8 IX) Łowicz P. Hieronymus Godek qua locum tenens ministri. M Leo de Łańcut (K 304).

1513 8 IX Lublin M Leo Ds M(arcus?) de P(oniec?) (K 312, Ko 101 24).

1514 8 IX Kobylin M Raphaël (K 313) Confirmatio Kazimierz V Martyrum (Nota in nr 8050 Bibl. Sem. Mai. Włocławek Breviarium s. a. 1. (s XVI).

1515 8 IX Sambor M Raphaël. Sumpt. Beatae Odrowążowa.

1516 8 IX Radom P Jacobus de Porcaria M Raphaël Ds Komorowski Joannes. In cap gen Romano locum quoque tenet aegroti Raphaëlis. Vicariae Observantium sublevatae in provincias,

vicarii in ministros. Komorowski nominatus primus minister (K 314)
c) provinciae Poloniae cum pleno titulo et iure 1517—1628.

1517 8 IX Cracoviae P Komorowski M Leon custos cusodum Komorowski ad cap gen Lugdunum 1518 (K 331).

1518 4 X Lublin M Leo. Custodiae Varsoviae et Leopoli non confirmatae a capitulo gen, tamen restant (K 251, 333, ms TPNpo 95 62v) Decreta: Coll Theol 351, 2.

1519 23 VI Cracoviae M Leo (K 333).

1520 24—8 VIII Cracoviae P Franciscus Lichettus minister gen. M Komorowski, cc Raphaël de Lgota, df idem Raphaël, Nicolaus Sokolnicki, Uriel de Grabów, Uriel de Poniec. Acta: K 333—7, ms S. Isidoro 1/131, Cz 36356. Chronicon Sambor I 107—14, Wł 2 435—42.

1521 8 IX Cracoviae M. Komorowski. Hoc cap est dubiosum. K silet de eco, cognoscimus id tantum ex litteris vocatoriis etc. insertis qua exemplum formularum in Ko 101 18—22.

1522 8 VI Kościan M. Komorowski. Prominister ad cap. gen. Burgos Bernardinus de Grebów, revera tamen adfuerunt solus cc Raphaël de Lgota cum socio Jacobo Dziaduski (K 340, 1).

1523 29 IX Varsoviae Uriel de Grabów.

1524 8 IX Warta M. Uriel de Grabów. Novae Constitutiones. (TPNpo 95 1—38, PoD s. s. Constitutiones provinciales, Cz 3637 5—39). Decreta liturgica respectu defensionis a lutheranis. Conflictus cum Lithuanis (K 343, 4).

1525 8 IX Cracoviae M. Uriel, non sine oppositione. Kownenses fratres renuerunt venire. Cc ignotus. Cum eo Uriel ad congregationem gen. Parmam 1526, unde in Terram s. revertens † 1529. Com ministri Raphaël de Proszowice (K 345, 6). Tabula cap Ko 101 24v, nomina vero eius dubium evocant. Litterae Urielis ad Raphaëlem: Kantak Les données 456, 7.

1526 8 IX Kobylin M. Raphaël de P (K 346).

1527 8 IX Łowicz M. Raphaël, proponit novas Constitutiones, non acceptas (K 346).

1528 27 VII Lublin P. Caspar de Kroměříž cui opponitur eiusque ordinationes pro Lithuania impugnantur. M. Raphaël (K 347), Ordinationes Casparis Ko 101 159—63).

1528 8 IX Opatów cgr diffinitorii. Accusatio Casparis ad cap. gen. Parmam 1529. Proficiscitur Raphaël. Eius com pro Po-

lonia Ladislaus de Kościan (?). Parmae mutantur Ordinationes Casparis (K 347; Ko 101 165, 6; ms S. Isidori 1/8 Registrum Cismontanum 79; Les données 458 an. 1).

1529 8 IX Opatów M. Komorowski (K 348).

1530 26 V Wilno cap. Lithuaniae P. Komorowski com. gen. nominatus a m. gen. Paulo Pisotti 25 I 1530 (ls. 1,8 81). M. Lithuaniae Gotardus de Siemiacino, eius conventus Wilno, Kowno, Tykocin, Połock. Poloni relinquunt conventus Lithuaniae (K 354—6; diploma exdivisionis Lithuaniae Kantak Die Ostmission der poln. Franziskaner-Observanten etc Franz Studien 1927 167, 8).

1531 28 V Poznań M. Komorowski, cc Caesarius de Gostyn una cum proministro Sebastiano de Leopoli profecti ad gen. cgr. Messinam, ubi com. gen. Bohemiae, Poloniae, Lithuaniae designatus Caelestinus a Cigulis qui non venit (K 357; ls. 1,8 119).

1532 8 IX Warta M. Raphaël de P (K 357).

1533 8 IX Radom M. Raphaël † 1534 26 I in Warta, com nominat Innocentium de Kościan (K 357).

1534 5 VIII Tarnów M. Innocentius non sine oppositione, cc Bernardinus Zakrzewski. Ambo ad cap. gen. Nicaeam 1535. Zakrzewski revertens moritur (K 358—63).

1535 8 IX Warta M. Innocentius (K 362).

1536 8 IX Łowicz M. Innocentius. Sumptibus primatis Krzycki (K 364).

1537 (8 IX) Koło M. Sebastianus Leopolitanus, cc Jacobus Dziaduski, ambo ad cgr. gen. Assisium 1538 (K 365, 8).

1538 29 IX Kazimierz M. Sebastianus. Joseph de Łomża it studiorum gratia Parisios (K 366, 868). Decreta TPNpo 95 39. Stanislaus Leopolitanus lector in Opatów (Nota in Eck Homiliae III Coloniae 1538 Bibl. Bern. Tarnów s. s.)

1539 8 IX Przeworsk M. Sebastianus non sine oppositione. Confirmatio custodiarum Varsoviensis et Leopoliensis (K 366; TPNpo 95, 62v). Constitutiones Bernardinarum Ko 99, 33—56v; Ms. Bibl. Bern Sambor s. s. 20v—21v. (Ko re vera non habet annum sed nomen ministri Sebastiani, annum dat Sambor; non est tamen impossibile has esse alteras, quoad contentum vero similes constitutiones).

1540 8 IX Lublin M. Innocentius, cc Ludovicus de Poznań. Ambo ad cap. gen. Mantuam. Com prov Sebastianus (K 366;

A 1 262) Ordinationes confraternitatum Ko 101, 96. Dziaduski Jacobus epus Ennensis, auxiliaris Posnaniensis († 1568, 13 III).

1541 (8 IX) Bydgoszcz M. Innocentius contra Constitutiones gen. cui opponitur Df Joseph de Poniec, ignoti fratres de Tarnów, Cracovia, Leopoli (K 367). Innocentius † 1541 27 XII Poznań.

1542 2 II Tarnów Diffinitorii cgr. Com. prov Joseph de Poniec (K 367).

1542 (8 IX) Warta M. Joseph (K 367).

1543 (8 IX) Opatów M. Joseph (K 368).

1544 8 IX Kościan M. Joseph (K 369).

1545 8 IX Radom M. Sebastianus (K 369).

1546 8 IX Kalisz M. Sebastianus, cc guardianus de Tarnów ignotus. Ambo ad cap. gen. Assisium (K 370). An interfuerunt concilio Tridentino?

1548 8 IX Kazimierz M. Felix de Kościan (K 370, 375).

1549 8 IX Skępe M. Felix (K 375).

1550 (8 IX) Warta M. Felix non sine opositione (K 376).

1551 (8 IX) Radom M. Ludovicus de Leopoli (K 376). Oratio Felicis Ko 122.

1553 (8 IX) Łowicz M. Ludovicus (K 377).

1554 (8 IX) Varsovia M. Sebastianus Df Ludovicus, Felix, Joseph. Sumptibus Bonae reginae (K 378, 9).

1557 8 IX Opatów M. Felix, Df Stephanus de Urzazów (K 380—2). Decreta Ko 101, 173.

1558 8 IX Radom M. Gabriel Luśnia de Bydgoszcz, cc Stephanus. Ambo ad cap. gen. Aquilam 1559, Wschowa periit. (K 383).

1560 8 IX Koło M. Luśnia (K 383).

1561 8 IX Łowicz M. Hieronymus de Łekno Kościanek (K 384)
1563 15 II Połock in Lithuania a Joanne Groźny capitur fratresque necantur guard. Paulus, Dominicus, Martinus, Venceslaus, Adam (K 384, 5; Bielski Kronika K 1597, 613; Myszowski P. Dziennik 1595—68, Kwartalnik Hist. 1933, 461).

1564 8 IX Kościan M. Felix (K 385).

1567 (8 IX) Łowicz M. Nicolaus de Busk. Sumptibus primatis Uchański qui adest (K 386; N 476 v).

1570 8 IX Przeworsk M. Kościanek Cc Luśnia † 1571 Venetiis revertens ex cap. gen. Romano. Df Leonardus Kretka de Sieradz, Nicolaus, Franciscus de Sędziszów, Stephanus de Urzazów vel Innocentius de Czernejewo. Cap. gen. reunit tres remanentes

conventus Lithuaniae Wilno, Kowno, Tykocin, cuius ultimus min. Antonius de Tykocin. Kościanek † Kazimierz ca 1 XI 1571 (K 388, 9; Cz 3625, 658).

1572 21 I Cracoviae Cgr diffinitorii. Com Stephanus † Tarnów 18 VIII. Com Kretka (K 389). In Wilno mittitur Sebastianus Piszczaty post 13 VI 1572 (Ostmission 167 nr 16).

1573 9 T Tarnów M Franciscus. Litterae Uchański, ut cap precatur pro electione regis catholici (Cz 3625 34).

1576 24 VIII Cgr Varsoviae, ad quam loco diffinitorum, minister invitavit iuniores fratres. Nicolaus com Lithuaniae (K 393; Cz 3625 658).

1577 26 V Tarnów M Nicolaus cc Erasmus Pęcicki Df Simon de Kicino. Innocentius de Czerniejewo, Serafinus de Chrzanów, Adrianus de Nowe Miasto. Pęcicki ad cap gen Parisios 1579 cum quatuor studentibus (K 396—8). Lubawa suscipitur 1580 tit s Joannis Baptistae (K 399): epus Kostka.

1581 8 IX Łowicz. Certationes. M Pęcicki Df Franciscus, Kretka, Piszczaty, ignotus. Venit Annibal Rosselli pro studio Cracoviae instaurando (K 401, 2).

1585 8 IX Varsoviae P Rosselli M Kretka cc et df Benedictus Gąsiorek (Anserinus) Studium philosophiae Sambor, lectores Gąsiorek et Martinus de Sambor. Decreta Cz 3637 39—46, 60—8. Tractatur susceptio Chełmno. F Przasnysz 1586 s Jacobi: Petrus Kostka (L 105v; A I 304—6; Baw 651 1v; Chronicon Sambor 34; Topographia specialis ms Bibl Bern Cracoviae s. s. 4v). Gąsiorek ad cap gen Romam 1587, ubi confirmantur decreta cap prov et designatür com. Poloniae Fricius 3 VI 1587 (Wł 2 84—4v).

1588 Warta P Kretka substitutus Fricii. M Martinus de Bieganowo, minoritas pro Ambrosio de Mogilno. Df Piszczaty † 1590. Studium philosophiae Kazimierz, lector Joa Lelowita, studium non durat. (A I 310—11; Cz 3637 63; Topographia Skapensis ms Bibl Sem Płock s. s. 76; N 482v; Wł 48 74) Decreta Cz 3637 39—46.

1591 8 IX Bydgoszcz P Martinus, substitutus Fricii. M Gabriel de Czerniejewo, s Gąsiorek. Sumpibus Andreae et Joa Kościelecki. 140 fratres adsunt. Decreta Cz 36 37 68—75. Studium philosophiae loco Kazimierz in Kościan, lector Hieronymus Przybiński. Studium theologiae in Wilno 1591 (Kantak Kronika Bern Bydg.

Po 1907 55; Chronicon Sambor 40, 48; A I 333; Tabella professorum Cracov. Bibl Bern Crac. s. s. 25; Wł 1 62). Bernardinae (Colettae) Cracovienses reorganisatae 1592 (A II 355).

1594 Kazimierz M Gąsiorek Df Antonius de Słomniki Osiołek, Benedictus de Nowemiasto, Ambrosius de Mogilno, Franciscus de Warta, s Przybiński. Decreta Cz 3637 76—9. Reformatio Bernardinarum. Earum conventus Leopoli, Poznań, Varsoviae (K 402; A I 315, II 357—62, 409, 414; Chr. Samb 48).

1595 Junius Julius Poznań cgr diffinitorum Reformatio Bernardinarum (TPNpo 218 81—94) com Arnoldi (Wł 11 95, 6). F Grodno 1595 Inventionis s Crucis. Suscipitur Watembork s Andreae: card Andreas Batory. (Wł 161) Conventus formales Bernardinarum Leopoli, Posnaniae, Varsoviae 1595 (Kantak Bernardyni II 36 119). Conventus in Budzław 1596 (B 68).

1597 25 V Sambor P Gąsiorek M Franciscus de Warta, cc Fabianus de Krobia Df Przybiński, Bonaventura de Górka, Osiołek, Nowomiejski. Sumptibus Georgii Mniszech (K 402; Wł 2 327; Chr Samb 48, Cz 3625 751) Novae Constitutiones (Cz 3654 194—245, 3655 92—193, 3708 2—90, 3637 79—84, 85—168; ms adiectum Statutis Constitutionibus etc familiae Cismontanae Venetiis 1598, asservatis Leopoli Bibl Bern nr 206 2c 13; Wł 86 67—105) Radziwiłł Sierotka offert Nieśwież.

1597 Varsoviae cgr dif. concernens Nieśwież.

1599 8 IX Warta P Gabriel de Grodziec, substitutus com Kemerer. M Marianus Postękański, cc Przybiński. Is cum socio Paulo de Łęczyca ad cap gen Romam 1600. Polonia eximitur de commissariatu Germaniae. Com. gen. nominatur Gąsiorek 160031 V (Wł 11, 81). Const. gen. Cz 3654, 246—51. Const. cap. prov. Wł 86, 105—117, Cz 3637, 196, 209, Cz 3708, 91—102. Sokal suscipitur 1599 (Bernardyni II, 12—5): ep. Gomoliński et palatinus Ostroróg. Offertur Merecz 1600: Gabriel Woyna capitaneus de Merecz, non perficitur (Wł 2, 20/21).

1600 28 V Cracoviae congr. df. Constitutiones BeL 206, 2c 13, 108—9.

1602 26 V Radom P. Gąsiorek, M. Przybiński, cc Postękański, df Joannes de Kościan Mysław (Myślan), Ambrosius de Mogilno, Georgius Jędrzejewicz de Busko, post cuius mortem suffectus Gabriel de Czerniejewo, Paulus de Łęczyca. Constitutiones Cz 36 54 17—22, Cz 3708, 103—9, Wł 86, 130—6, A I 351—66. Dispu-

tationes Bonaventurae Krzeciek de Poznań et Andreae Rochman de Mohylów. Excommunicatur Julianus Poniatowski. F. Kretynga Annuntiationis, cum parochia: Carolus Chodkiewicz; Kalwarja S. Mariae Angelorum: Nicolaus Zebrzydowski; Zaslów s. Michaëlis: Janusz Zaslowski (Chr. Kretyng ibid. asservatum 2—2v; A I 344; Szablowski J. Architektura Kalw. Z. Kr. 1933, 2, 7; Wł 2, 347—62).

Koło 1602 cgr df (A I 344—5) Praeparatio cap. gen. Mituntur Romam Przybiński et Postękalski qui eligitur diffinitor generalis. Nowe s. Francisci suscipitur (Kantak: Z kroniki Bernnowskich Pomorze dod. Kurj. Gdańsk. 1924, nr. 10). Alphonsus Requesens nominatur a ministro gen. Sosa com. gen. Pragae 1603 8 XII (Wł 1, 122), sed non suscipitur. Offertur Leżajsk: Lucas Opaliński (A I 377). Percifitur ecclesia Salvatoris Bernardinarum Posnaniae (Bernardyni II, 362).

1604 27 III Df cgr Varsoviae. Nicolaus Łysakowski resignatur est substitutionem Requesens et procuratoris Terrae S. (A I. 415—17. Wł 2 99—99v).

1604 38 VII Radom. Df. cgr. Idem tractatur. Łysakowski resignat (A I 459 sq) F 1604, 29 VIII Bernardinae introducuntur ad s. Michaëlem in Wilno: Sapięha Leo. Sorores in Zaręcze reorganisantur. Brześć Litewski s. Joannis Bapt. et s. Annae: ep. Szyszkowski et Hieronymus Chodkiewicz, confirmatio regia 1605, 3 VII (B 69, 72, 354).

1605 29 V Lublin P. Gabriel de Czerniejewo, com. gen. nominatus a nuntio Rangoni 1605, 2 II, M idem, cc Krzeciak, df Fabianus de Krobis. Benedictus de Nowe Miasto, Franciscus de Warta, quartus ignotus (Wł. 11, 325—6). Constitutiones Cz 3654, 37—41. Cz 3655, 208—11. Cz 3708, 113—6, Wł 86, 135—40. Gąsiorek nominatus com. Moscoviae, ubi 1606 captivatus moritur in Jarosłavl 1607 6 VIII. Krzeciek cum Caspare Pracki promministro proficiscuntur ad cap. gen. Toleti. Krzeciek nominatur com. gen. 1606, 21 V (Wł 11, 324—5) F Bernardinorum Kalisz 1606: Zarębina de Tuczo (Bernardyni II, 366).

1607 27 I Kobylin Df cgr. Krzeciek et Pracki rationem reddunt (Wł 11. 325—6), 1607 Lublin df cgr. pro studiis. Constitutiones Cz 3754, 252—3, Cz 3655, 212—5. Fratres introducuntur Leżajsk 10 IV 1608 (Wł 11, 363, tit. I. Conceptionis, confirmatio regia 1511 (Bogdański: Pamiętnik kościoła etc w Leżajsku, Kr 1929, 44—5).

1608 25 V Poznaniae P. Krzeciek, M. Krzeciek, df Rochman, Przybiński, Pracki, ignoti cc et df quartus (Wł 11, 385, A I 518,

II 117). Constitutiones Cz 3654, 43—54, Cz 3655, 216—25, Cz 3708, 117—25, Wł 86, 141—9. *Studia theologica Cracoviae, Wilno et Poznaniae*, phil. Lublin, Bydgoszcz, Sambor, Kazimierz, Warta, casuum Varsoviae, Leopoli, humaniorum Tarnów, Opatów, F Złoczów 1608, confirmatio regia 26 V 1609: Andreas Ruszkowski ensiferarius de Kalisz, tit. Nat. BMV (A I 514, G 109—10, FN II 223).

1608 10 VIII Cracoviae cgr df Post mortem Rochman Christophorus Scipio-Campo suffectus df, mittitur Romam cum Adalberto de Kalisz, defedendo provinciam a Reformatis (Wł 11, 408).

F Husiatyn 1610 Nativitatis MV: Valentinus Kamieniecki capitaneus de Kamieniec etc cum uxore Elżbieta Strusiówna (Kaliski Laconicon nov. prov. Russiae BeLs. s. 153).

1611 Varsoviae P Postękański M Campo cc Petrus Posnaniensis (?). Constitutiones Cz 3654 54—65, Cz 3655 226—33, Cz 3708 126—42, Wł 86 150—9. *Custodia Lublin. M cum cc proficiscuntur ad cap gen Romam* (A I 521—4, Wł 86 150).

F Bernardinae Wieluń: Anna de Sroczyce Koniecpolska 1612, conf. regia 1615 (Bernardyni II 366). *Dubno I Conc.: Janusz Ostrogski* (Kaliski 147, sec. B 69 1608).

1614 18 V (?) Wilno P Petrus P (Wł 86 160) M idem cc Campo (?). Constitutiones Cz 3654 66—71, Cz 3655 235—8, Cz 3708 142—5, Wł 86 160—4. *Campo et Petrus eunt ad cgr gen Romam, ubi C eligitur df gen.* (A I 538).

F Cytowiany SM Angelorum, cum parochia: Wołłowicz Andreas, vexillifer MDL 1614. *Post mortem eius complet frater Hieronymus, vicecancellarius MDL; diploma fund. Varsoviae 6 III 1618, conf. regia 26 III 1618* (B 330. *Archivium ctus Citovian. 1, in Bibl. ctus Kreting s. s. — Praga 1614 s Francisci: A. Nowodworski epus Kamieniec et Firley epus Płock, introductio fratrum 1617* (Top 193; sec. B 317—8 ca 1610: *oppidaneus Lupus et palatinus Poznan. Ostrorog. — Bernardinae Bydgoszcz 1615 ad s. Spiritum: Sophia de Potulice Czarnkowska palatinissa Poznan. (Bernardyni II 367). — Alwernia Stigmatum s Fr: Balthasar Koryciński* (Chr Alwern. ib s. s. 3v, 24 sq.) — *Troki 1617 s Nicolai: F Wołłowicz epus Wiln* (B 349; sec B 70 1615).

1617 13 V Cracoviae P Campo M Balthasar de Wytomyśl cc Petrus P df Bernardinus de Bydgoszcz. Stanislaus Bojanecki, Georgius Godziszewski, quartus ignotus. Constitutiones Cz 3655 239—51, Cz 3708 156—70, Wł 86 165—79. *Balthasar et Petrus*

proficiscuntur ud cap gen Salamancam 1618, com prov remanet Campo (A I 550, TW 27v).

F Nowydwór 1618: A Nowodworski epus (B 326). — Bernardinae Lublin 1618: Petrus Czarny oppidaneus et Martinus Siemieński (Bernardyni II 366). — Sierakowo I Conc. 1619: Nicolaus Opaliński pal. Poznań (EN II 221).

1620 24 VI Kalisz P Michaël ab Appiniano com gen, eius s Leonardus Starczewski. M Campo post magnam altercationem df Bern. de Bydgoszcz, Starczewski, Hieronymus Kakowski, Vincentius Morawski. Constitutiones Cz 3654 104—36, Cz 3655 257—85, Cz 3708 187—212, Wł 186 180—204, A I 563—6 (A I 557 sq).

Ante 29 VI 1621 Cracoviae cgr df tractatur adventus Reformati Alexandri Patavini (Wł 86 209—17, S Ant 92 37—8); Kalisz Constitutiones Cz 3708 213—22; Lublin 1622 Petrus P nominatus com per chartam blancam Campo (AI 569); cgr df Varsoviae ante 20 VII 1622 tractatur Reformatio (S Ant 92 47); Varsoviae 1623 ante 5 V tractatur Reformatio (ib 61—1v).

F Smoleńsk S Antoni 1620: Sigismundus III, loci designatio 27 X 1620 (Digon II 136). Bernardinae Grodno 1620: Joannes et Adam Scipio Campo. Bernardinae Przasnysz 1622: Elisabeth Mostowska (Bernardyni II 367). Kijów Assumptionis et Stigmatum: Christophorus Sulimowski cum uxore Emerentiana Kamieńska (B 359—60). Praesepe Cracoviae 1623 (Bernardyni II 9): Stanislaus Lubomirski.

1623 24 VI Kalwarja P Campo M Starczewski cc Petrus P df Kakowski, Jacobus Woyna, Bernardinus Koczanowski, Florianus Kołęcki (Chr Sokal ib. 121). Constitutiones Cz 3654 256—62, Cz 3655 286—97, Cz 3708 231—46, Wł 86 218—29.

Df cgr Lublin 1624. Ad cap gen Romam proficiscuntur Starczewski et Petrus P, com prov Balt. de Wymomyśl (A I 574—6).

F Bernardinae Brześć lit. 1624: Helena Kopciowa (Bernardyni II 367); Dąbrowno: Nic Hlebowicz cast Wiln. 1624 (B 330); Rzeszów Assumptionis 1624: Nic Ligęza (B 376); Telsze s. Antoni conf regia 31 III 1624: Paulus Sapieha vicecancellarius MDL (B 347); Świecie 13 VI 1624, conf. epi Lipski 26 IV 1625 (Chr in ecclesia paroch. Świecie s. s. 1, 5); Mińsk s. Joseph 1625 3 II dipl. fund., conf. regia 7 III 1625: Andreās Kęsowski cum uxore Halszka Lewkowiczówna (B 337—40); Piotrków s. Crucis: Floria-

nus Starczewski cum fratribus (EN II 223); Bochnia s. Crucis 1625: tragarii zupparum (Cz 3625 621; sec B 71 cives ante cap Cracov).

1626 2 VIII Varsoviae. P Antonius Strozzi com gen s Bułkowski Benedictus M Godziszewski, df Bernardinus de Bydgoszcz, Raphaël Maszkowski, Joannes Lasocki, Paulus de Łęczyca. Maxima turbatio cum com. (A I 578, Chr Sokal 121, S Ant 92 98—9) Constitutiones Wł 86 230—40.

F Łuków s Crucis 15 IX 1627: Erasmus Domaszewski (B 374); Leszniów s Mathiae: Mathias Leśniowski cast. Bełz (BeL 22 591—600, B 71); Janówka Assumptionis: Nic Malinski cum uxore Christina Wiśnowiecka 1628. Smolany ante 1628.

1628 19 II Varsoviae P Strozzi. Quadripartitio provinciae sec breve 1627 30 III (S Ant 92 118—8v). Constitutiones Wł 86 283—5.

ADDITAMENTUM I.

*Constitution. Ludovici de la Torre 1488 (Ko 96, 149v—152v)*⁶⁴

Incipiunt Constitutiones fr. Ludouici de la Turri Weronensis, com r p Angeli de Clausio vicarii gen facte in cap prou Polonie Cracis celebrato a D 1488 12 Augusti per totum cap. approbate et acceptate. Et licet per nonnullos contra eos anno futuro fuerit controversia incitata, tamen in cap gen Urbini celebrato erant per diffinitores et examinatores earum iterum approbate et confirmate qui itidem or(di)nauerant quod in prou Pol deberent bis in anno legi et obseruari. Hic pr. Ludouicus factus fuit vic. gen. a. D. 1500 et sepius dicebat: Ego volo ista statuta venerari eicut s euangelium et volo mecum (?) ad mortem tenere.

Pro firmiori obseruancia II cap Regule s:

1. Statutum est quod pp vicarii sunt valde cauti in recipiendo ad Ordinem, scilicet ne indifferenter recipiant vnumquemque, sed prius probent bonam voluntatem eorum eciam in habitu seculari per aliquod tempus et nihilominus probent eorum intendum (?) Sepe enim contingit quod aliqui in vicijs diu enutriti (?) maxime in dissolutis potacionibus et in ingluuijs sine previa probacione admittuntur ad istam familiam qui postea nunquam vel raro emendantur, ymo nec vero... quod a prelati corriganter. Et quod dico de existentibus in seculo qui debent repelli si reperiuntur non idonei, eciam (?) intelligitur de nouicijs male se ha-

⁶⁴) Ms ex parte illigibile est. Quae loca punctantur.

bentibus in suo nouiciatu. Et cautela hec que datur..., non minus datur alijs omnibus professis quos omnino exhortamur in Domino, ne suggerant ipsis vicarijs (?) qui... tantum Ordinem recipiant non sufficientes, nihilominus (?) enim in experientia certe probatum est, status... familie siue parentale naturam (?) cum pulcritudine cordiali (?) amicitia (?) cum complacencia proprie fantasie inclinant s... ad recipiendos seculares ad nouiciatum et a nouiciatu ad professionem quod non solum est in grauamen consciencie eorum (?) sed eciam in dispendium tocius prouincie.

2 Statutum est quod ipsis nouicijs prouideatur de loco speciali, in quo fuerint exemplaritates bone. Et non minus prouideatur eis de discreto et maturo magistro regularibus disciplinis et probet et instruat nunc eos mortificando, nunc consolando, nunc terrendo, nunc de... dando, secundum quod caritas suadeat et discrecio iubet, quia sepe regiditas et duricies magistrorum quam ipsi zelum vocant, quotidianam tribulacionem et vtinam non desperationem ipsis nouicijs ministrent. Studeant quoque ipsi magistri quod nouicij sue cure commissi ita ad labores corporales occupentur quod ocium vitent, et ita in tali labore contemperentur quod spiritum non extinguant.

3 Statutum est quod nullus vicarius prouincie recipiat aliquem Conuentualem ad familiam nostram nisi de consensu discretorum loci, cum hoc tamen quod protestentur ei quod probabitur per annum aliquo loco et si de eo fiet bona testacio in prouinciali capitulo bene quidam ista... quod volumus ipsum posse expellere... et quod omnino de omnibus expropriet se quod si eciam post incorporacionem cum familia reperitur quod repoposcerit (?) pecuniam uel conseruassent (?) aliquid, de quo non reuellasset prius vicario, statim repellatur a nostro consorcio (?).. perpendentes pp vicarij inuestigare de bona condicione eorum et bona licencia... essent notati de infamia uel non postulassent licenciam iam alias legitime non essent, eciam sub titulo hospitalitatis admittantur et Conuentuales iam admissi ad familiam collocentur per p vicarium in aliquo deuoto loco quibus et assignet vnum antiquum patrem pro instructione regularium disciplinarum puta humilitatis, oracionis silencij et huiusmodi; in sequenti prouinciali capitulo inferri posset de eius condicione... debeant incorporari an pro demeritis suis de eodem repelli (150) Pro firmiori obseruancia III cap Regule.

1 statutum est quod tam pp vicarij quam guardiani non solum declarent fratribus sed studeant eciam quod ante obseruentur ordinationes de modo conueniendi ad chorum et celebrandi diuina, ita quod ante officium diuinum fratres sint in choro preparaturi corda sua Domino, mediocriter cantent, mediocriter psallent, quia sicut nimia festinatio in psallendo maxime generat indeuocionem, ita nimia protractio generat tedium et hoc non solum in protractione silabarum sed eciam in spacio seu puncto nigri excessiue protracti. Cantetur secundum prouincie modum, vbi cantari potest. Et quandocunque est aliquot (s) festum sub precepto custodiendum, cantentur Vespere complete sicut et missa et tunc dimittatur officium Graciarum in ipsis Vesperis si alias ex debito non esset dicendum. In cantu sequenciarum seruetur ordinatio capituli generalis, scilicet quod tantummodo in festis solemnibus et habentibus proprias sequencias, ita quod non pro libito vnus cuiusque cantentur. Studeat insuper p vicarius quod quilibet locus habeat Ordinarium diuini officij cui conformentur fratres in ceremonijs, et hoc ad euitandum (s) confusionem que causantur in missa maxime a sacerdotibus, in qua aliqui cooperiunt capud (s) in Memento viuorum et mortuorum, aliqui in alta voce proferunt Pax tecum, aliqui Communionem, aliqui in missa eciam conuentuali dimittunt Commemoraciones de debito vt dicant votiuas que tamen nullomodo debent fieri; et amore Dei non compellantur sic indifferenter iuuenes stare ante librum quod vt relacione firma didici quod a patribus stimulatj, fuerint sepe inflature importune, impediētes in posterum fratres in multis. Nec multa necessitas siue vtilitas est in tali continuo stare. Ebdomadam quilibet teneat guardianus tempore suo nisi legitime fuerit impeditus, quia hoc erit bonum exemplum et honor Dei.

2 statutum est quod non cogantur fratres ad ieiunandum quadragesimam Benedictorum uel aliam non positam per Regulam; persudeantur tamen et exhortentur pro tanta benedictione. Debilibus et senibus in ipsa quadragesima prouideatur per guardianum secundum caritatem, iuuenibus fortibus et sanis recusantibus tamen ieiunare non negetur panis et ceruisia et aliquid residuum prandij, in quo si aliquid non superfluit, ministretur caseus. Prohibeantur dissoluciones, fractiones silencij et huiusmodi in cena communi (s) tempore vniuersali ieiunij. Seruetur quantum fieri potest, constitucio Ordinis et consuetudo familie quod collacio fiat

in refectorio et tunc legatur aliquid in mensa, a qua expediti fratres surgant, ita quod non sint de nimis diu sed solum per collationem temperatum.

3 Statutum est quod tam p vicarius quam gnardianus reprimant quantum possunt, invtiles discursus fratrum, ita quod sine expressa necessitate vel rationabili vtilitate non permittantur fratres ire extra questas suas. Iam enim multiplicitas discursuum et discurrencium immodestie sic inoleuit quod nisi magna cautela in posterum adhibeatur, fratres aliqui non claustrales sed viatores curiales in quas compatres (?) virorum uel mulierum efficiuntur. Si autem quando aliquos claustrum exire contingant, precipitur vt nullus pe se curisare uel equitare audeat nec cum licencia guarriani nisi prius exponatur necessitas equitandi discretis loci qui super consciencias suas fideliter consulant, an talis frater debeat licenciari in curru an non. Et quicumque presumserit contra consilium et consensum discretorum ordinate equitare, puniatur punitione capucij per quatuor dies cui pene subiaceat eciam guardianus si contra determinacionem discretorum curisauerit. Hoc tamen addito quod nullus secundum ordinaciones capituli generalis eciam licenciatus equitare audeat in curru cooperto, excepto p vicario prouincie et senibus qui vocantur ad capitulum, vel illis qui habent longa itinera uel infirmitates. Et qui contrafecerint, in capitulo prouinciali puniantur priuacione vocis actiue et passiue uel huiusmodi. Et nec (s) equorum habundancia uel presencia sit occasio delinquendi, precipitur per obedienciam omnibus guardianis sub pena priuacionis officiorum et actuum legitimorum vt nullomodo equos in claustro conseruent secundum easdem ordinaciones capituli generalis nisi pro inevitabili et rationabili necessitate cum consensu et consilio p vicarij et duorum patrum loci. Hoc addito quod vbi non sit edificium, non possint plus quam duo equi ordinati haberi in loco, de quo p. vicarius inquirat et iudicet. In loco autem edificij possint quatuor uel quinque ad plus conseruari nec tali limitacioni possit poni gloza contraria ab aliquo me inferiore. Idem per omnia dico de ribaldis uel famulis conseruandis scilicet quod guardiani teneantur sub eadem pena nullomodo (?) se habere quantum ad licenciam uel consilium sicut dictum est de equis.

Vltimo sint memores fratres verborum istius III cap Regule instruentis fratres quomodo debeant ire per mundum, quia paci-

fici modesti mansueti et humiles. Contra quod faciunt qui ad curias uel ad hospicia diuitum in itinere declinant, multiloqui, in contencionibus indiscretis, potacionibus, ingluuijs, nam sine scandalo circumstancium se immodesti fieri dantes.

Pro firmiori obseruancia IV cap Regule s

I statutum est quod guardiani nullum fratrem constituent procuratorem pro elemosyna peccuniaria petenda nisi quem iam sciunt informatum de Regula et constitutionibus Papalibus uel quem iam de nouo informari faciant, ita quod ipsa pecunia nullo modo petatur indiffirenter sed pro causis expressis in Regula et constitutionibus secundum Papam Clementem, et hoc in cautelam, ne scilicet plus petatur quam sit indigencia, et pro eo precise petatur, pro quo sit indigencia. Et vicarius prouincie in visitacionibus specialiter de talibus procuratoribus et eorum modis inquirat et maxime de procuratoribus piperas ad nundinas crocum uel alias species quas non procuret nisi pro loco suo et pro ueritabili indigencia nec pro futuris annis. Et in eadem visitacione ipse vicarius postulet et videat quantitatem elemosinarum... et imponat guardianis per obedienciam quod nulli distribuant nisi de superfluo nec pro se reponant sub pena graui et tunc et in capitulo subeunda. Mandatur quoque eisdem guardianis quod nullam elemosinam peccuniariam ordinate reponi faciant in manu terciarie in domo Sororum existenti uel aliarum muliercularum sed in manu procuratoris seu procuratorum si vnus non sufficiat ex aliqua suspicione. Possunt tamen terciarie uel mulieres pro aliqua eminenti racione, quando ipsi procuratores presto non sunt, aliquam elemosinam peccuniariam per breue tempus conseruare et in necessitates deputatas fratrum expendere, et hoc quando sunt substituti procuratorum aut nuncij elemosinas dancium (150v). Similiter nullus guardianus sub pena priuacionis officij guardianatus us expendi faciat illam peccuniam nisi in rem deputatam per dominum dantem uel pro qua fuerit quesita nec permittat quod de talibus elemosinis sibi in particulari prouideatur de aliqua re comestibili uel simili sed si qui indigenciam habent, accedant (?) confidenter ad procuratores et ad suos substitutos, sicut pro alijs fratribus facerent. Deposita peccuniaria quantum fieri potest bono modo, non acceptentur in locis nostris, quia dato quod cum protestacione illa non contradicant absolute puritati Regule, habent tamen quandam apparenciam et occasionem mali, a quibus fratres tenentur cauere.

2 statutum est quod guardiani et procuratores locorum cum tali cautela habeant recursum ad elemosinas peccuniaras (?) quod omnibus ostendat, se nullum dominium in ipsis habere. Non precipiant ergo procuratoribus secularibus, non obligant ad racionia, non forisent cum mercatoribus sed rogent exponant consulant pro suis necessitatibus. Et ne sub pretextu honoris Dei aliquis delinquat, inhibetur omnibus fratribus sub pena priuacionis actuum [legittimorum], ne procurent uel accipiant paramenta uel uasa de auro uel argento uel cum perlis uel pollimitates (?) nisi cum liciencia p vicarij et discretorum loci qui tamen non consenciant ad hoc nisi conuenientes statui nostre paupertatis. Ymo sollicitet p vicarius quod in locis nostris vbi iam sunt talia procurata, vendantur superflua que sine scandalo abdicari possunt. Et de elemosina peccuniararia subueniatur fabrice locorum indigentium. Sed hec que primi patres prouincie oblata non suscipiebant, moderni aliqui emi procurantur. Statutum est quod guardiani⁶⁵).

3 statutum est quod guardiani supra sollicitudinem locorum edificandorum paramentorum et huiusmodi sollicitudinem (?) gerant pro induendis fratribus, ita quod prouideatur vnique secundum indigentiam de communibus elemosinis. Et nullus guardianus presumat se induere tunica cum habitu nisi quando prouidetur communitati fratrum. Ita si haberet necessitatem... eodem panno et eodem tempore quo familia loci sui guardianatus. Et in capitulo prouinciali priuetur officio guardianatus tanquam crudelis et contrarius Regule s. Caueant fratres a panno albo etiam pro tunicellis quia de hoc aliqui scandalizantur sicut experientia certa didici.

Pro firmiori obseruancia cap V Regule s. statutum est quod (1) secundum ordinata in capitulo generali secundum Regulam s. sic temperetur labor manualis sacerdotum et clericorum quod ex hoc nullomodo spiritus eorum extingatur, verum potius letentur guardiani quod prefati ad chorum eant aut laborent in diuinis officijs, laudibus et aliquando in scripturis diuinis, cum sepe in studio s. scripture plus illuminetur intellectus quam si locutus fuisset cum angelo Dei. Nec prohibetur prelati quod subditis non imponant labores communes loci vt est locio scutellarum, mundacio claustrum et huiusmodi sed stricte eis mandatur quod deitent cot-

---

⁶⁵) Bis repetitur in ms.

tidianas occupationes, presertim illas grauissimas... exposui in capitulo prouinciali, quia et oculata fide percepi ex importuno corporali... non solum destruitur corus sed etiam ita extingwatur aliquorum spiritus quod frequenter oracionis tempus et horas sicut... non possunt à peccato mortali excusari qui horum causa uel occasio sunt, cum expresse agunt contra conscienciam (?) que nec precipit nec monet laborem manualement sed tantum instruit secundum s. Bonauenturam. Et idem p vicarius... reprimat importunitatem guardianorum quantum ad praedicta indiscreta onera. Quod si non faciat, sciat quod... valde delinquere in officio suo et magnam occasionem praestare subditis murmurandi et cadendi... deuocione prelatorum suorum.

2 statutum est quod labor manualis non negligatur a ff laicis et clericis et sacerdotibus gratiam non habentibus in studio scripture s. quia hys omnibus... similis obligacio. Et ideo tales a guardianis compellantur labore, ita tamen quod non extingwatur spiritus. Melius est enim quod deputati ad chorum, expediti ab eo post ordinem corporaliter occupentur in aliquo exercicio, si (?) s lectionis gracia sunt priuati quam quod dissolutionibus et sepe murmuracionibus intendant.

3 statutum est quod fratres pro nullo seculari laborent etiam parua sine licencia suorum prelatorum. Et gwardiani non sint faciles ad imponere labores tales suis fratribus pro secularibus, cum sepe et hoc fit occasio subditis... libertates habere, familiaritatibus cum ipsis secularibus vti. Et sepe sine licencia ad placitum sibi aliquam personam videre. Similiter seruetur constitucio capituli generalis, scilicet quod fratres donaria uel munuscula etiam consanguineis et alijs dare non possunt sine licencia p vicarij aut eius guardiani, non obstante constitucione v p fr. Petri de Neapoli qui cui dant, quantum dare possunt aut alijs per licenciam concedere, eorum conscienciam oneramus.

Pro firmiori obseruancia VI cap Regule

1 quod tam prelati quam subditi solliciti sint pro thesauro ss paupertatis, de qua in hoc cap specialiter fit mencio. Iniungitur tamen specialiter prelati nomine (?) vicarij generalis quod loca de tabulis et lignis facta per sanctos et antiquos patres nostros nullomodo destruant et edificent de muro, cum hoc nullatenus fieri potest absque grauamine intrinseco consciencie et scandalo non modico exteriori secularium quorum aliqui nobiles et magni...

et comites, ymo aliqui ciuitatum domini palacijs et curijs ligneis sunt contenti, et nunc videntes fratres, in altissima paupertate fundatos, lignea habitacula spernere et magnas domos in edificijs muratis excidere, non solum mirantur sed eciam cadunt in deuocione et fide quam fratribus diu seruarent, et aliqui dicunt quod nullo modo possunt credere quod non habemus multam pecuniam que requiritur ad has fabricas uel edificia. De locis autem ligneis iam destructis pro reedificacione de muro, valde caute procedendum est, ne puritas paupertatis offendatur. Et ideo nec capitulum prouincie nec ipse p vicarius absolute precipiat alicui gwardiano quod procedat in edificio incepto, cum hoc preceptum absolute factum sit contra Regulam, vt probaui in capitulo prouinciali. Mandare tamen possunt et debent gwardiano loci, in quo edificatur, quod post prouissionem (s) factam pro induendis fratribus et infirmis si que elemosine superfluunt quod de illis uel edificent uel edificium preparant. Et gwardiani qui aliquo edificio intendunt, solitudinem in eo edificio preponentes solitudini pro infirmis et pro fratribus induendis, sint certi quod non excusantur a mortali. Et credo quod a principio huius prouincie institucionis (151) non fuerit occasio declinandi a Regula que possit comparari huic importune solitudini aliquorum gwardianorum in talibus edificijs. Hinc enim negligitur chorus non solum per ebdomadam sed per menses tam ab ipsis gwardianis quam ab alijs fratribus, hinc contaminacio s oracionis, hinc multiplicacio tricesimarum, hinc discursus vagi inutiles et scandalosi, hinc equorum familia et famulorum in claustris, hinc facti sumus Deo et mundo exosi, hinc importuni vicinis dyuotis nostris, hinc breuiter venenum professionis, hinc exclusio s paupertatis et sic p nostri s Francisci; non possum cum breuitate mirari inconueniencie et male sequele importuni edificij. Verum est quod in tali loco nulla pax, nulla obseruancia regularis, modica reuerencia subditorum erga gwardianos... fides. In tali loco ille bonus frater qui scit bene laborare, ille bonus procurator qui plura portat in claustrum, eciam per quamcunque viam. Ille tolleratur, a choro eximitur, in visitacionibus de negligencis suis defensatur apud vicarium, laudatur et sepe pro aliqua ejus promocione procuratur qui magis in edificio laborat (?) et sollicitat, sed et conuerso fr senex et infirmus alias debilis pro tali importuno edificio non bene sustinetur (?) et quod peius est, procuratur eius amocio de loco, ita quod compelluntur clamare:

Heu, atque etiam heu fiant filij nostri pugnauerunt contra nos; et sic de vno aliud procedemus vsque ad feces nisi provideatur. Prohibetur vltterius omnibus fratribus quod nullomodo fiant edificia plumbea secundum quod ordinatum est in capitulo generali, nec fiant aliqua edificia magna sine consensu discretorum loci vt infirmaria sacristia loci; alias puniantur contrafacientes grauiter: puta si gwardianus est, deponatur etiam infra annum nec instituat gwardianus per tres annos sequentes; si autem esset presidens, priuatur actibus legitimis per continuos tres annos. Vltimo pro notabili thezauro paupertatis inhibetur omnibus fratribus, ne in posterum procurent vel recipiant pallas pro corporalibus que sunt curiosi valoris sub pena priuacionis illarum et trium disciplinarum in refectorio, nec quod receptas conseruent si videbitur p vicario quod contraveniant statui puritatis nostre.

2 statutum est quod prelati salutent fratres suos ad mutuam caritatem que in hoc cap tangitur, ite quod confidencia fraternitatis spiritualis predeat amicabili carnali parentele et patrie et huiusmodi.

3 statutum est quod cura infirmorum obseruetur ad modum Regule et nostrarum Constitutionum et in visitacionibus et in capitulis grauiter puniantur crudeles... infirmis nec admittantur excusaciones aliquorum allegancium absenciam medici et medicinarum, et ex hoc debuisset magis compati infirmis et debuisset plenius satisfacere eius de alijs possibilitatibus, scilicet de frequenti visitacione, dulci exhortacione, infirmarij prouisione et huiusmodi. Et rogo omnes prelatos vt credant etiam infirmitatibus fratrum quando firmiter testantur de illis. Qui multocius taliter non crederet, comparari potest... Sustineantur quoque tales infirmi uel debiles, maxime quando ad hoc deducti sunt propter importunos labores. Non tamen credo quod sit crudelitas gwardianorum dure infirmos increpare et non... eos ad modum infirmorum quando nolunt medicorum regulas obseruare sed ingluuijs se tradere et plus bibere uel comedere quam sani.

Pro firmiori obseruancia VII cap Regule

1 statutum est quod de communibus publicis culpis corrigendis infra ebdomadam gwardiani uel magistri nouiciorum sint valde modesti, ita quod ibi non faciant longa capitula uel omealias sed cito se expediant, ne sint tedio circumstantibus, corrigant defectus publicos et caritatiue puniant. Et sint memores quod si

propter peccatum alicuius mortale non debent irasci uel contraheri secundum Regulam sed aliquando suasionibus, aliquando protestacionibus et tandem penitentijs (!) inducant et compellant fratres ad regularitates familie. Et nullus guardianus per obedientiam officij mei in posterum presumat tenere uel ducere in corda alias cathena aliquem fratrem professum nec multiplicare in eodem prandio simul et senes penitenciare nisi excessus subditi esset multum grauis et necessario requireret multiplices penitencias sed peractis penitencijs quin potius statim remittant eos uel aliquibus uiris bonis demulceant. Caueant quoque guardiani et nouiciorum magistri quod nullomodo visitent fratrem in publico de hys que fuerunt reuelata tempore confessionis; quia subditus credit esse in confessione quicquid sibi detegit uel ante absolucionem uel post. Et si redarguitur de talibus (?) in publico, dubitat postea confiteri in futurum in ueritate consciencie et sicut experientia certa didici, perdit fidem confiteri et potius perseuerat in culpa aliqua quam reuelare uelit eidem. Et sunt memores guardiani omnes, saltem qualibet ebdomada cognoscere culpam suam coram fratribus et tunc nullomodo fratres surgant sed sedeant ad modum aliorum flectencium fratrum. Et p vicarius dum uisitat, specialiter inquirat de hoc et puniat delinquentes. Declaratur quoque quod de uoluntate capituli generalis, postquam apostate puniti fuerunt pro apostasia a p vicario gen. uel commissario suo et remittuntur ad prouinciam suam, possunt nihilominus puniri pro alijs excessibus si quos commiserint nisi de speciali gracia per p vicarium gen. aliud scribatur.

2 statutum est quod constitutio prouincie bona occasione aliquando facta que dicit de incarceratione fratris ad conscientiam guardiani pro reuocata imposterum habeatur, cum contrarietur statutis Ordinis et familie, in quibus ponitur quod non fiat incarceration nisi pro enormi et manifesto defectu, sicut declarauimus in capitulo prouinciali. Nullus etiam guardianus sub pena priuacionis actuum legitimorum presumat detinere aliquem fratrem in domo discipline nisi cum consilio discretorum omnium suorum ad... hoc ergo ponat nisi prius protestatur quod excepto quod defectus ipse multum notabilis et mora esset pro... Similiter illa constitutio que dicit quod consueti contendere cum guardiano non eligantur in discretos... sit non quia mala in se, ymo necessaria quam quia male interpretatur ab aliquibus et indiscrete ea

ventibus et nimis late interpretantur; ad quodcunque enim verbum subditi statim puniti. Aliqui (151) multiplicant penas et illum reputant contenciosum qui de iure contenciosus non est. Sint ergo subditi obedientes pro penitencijs impositis et nullomodo in eorum correctionibus respondeant nisi forte de licencia prelati pro informatione alicuius veritatis. Et gwardiani eciam aliquando tollerent pacienter imperfectionem parvam subditi respondentis, quia non est idem spiritus habitantis in nobis in oracione et in refectorio. Paramus enim nos in primo et sepe in secundo impreparatos invenimus.

3 statutum est quod fratres postulantes ire ad presenciam p vicarij uel commissarij sui tandem licencientur per gwardianum et discretos suos. Nec obijciatur eis quod propter hoc habeant peccatum carnis et huiusmodi; complures sint cause recurrenti ad p vicarium. Ipse ergo p vicarius uel commissarius habet iudicare de causa aduentus talium fratrum, quia si non habuissent legitimum causam uel necessitatem, debent per ipsum puniri disciplina publica in loco, ad quem deueniunt, et alia in loco. a quo recesserunt. Sed si iudicio eiusdem p vicarij habuisset ille frater necessitatem spiritualem, vt puta quia indigebat absolucione pro peccato reseruato, pie et concessiue eis admittat aduentum, largam prebeat confidenciam, disponat ad emerendam (?), roget quod sustineat penitenciam que tamen detur cum misericordia et non cum ira uel turbulencia, quia talia sunt occasio repellendi subditos peccantes et eciam in peccato diu perseuerandi. Sint queso prelati in hoc non crudeles sed humani, non duri in concedendo quod frater aliquando eligat confessorem, cum quo confidenter confiteatur, quia non minus stat auctoritas vicarij in rigore suo ad puniendum culpas talium si ad presenciam venit. Contenti sint ergo valde quod cito fratres liberentur a culpa, et sic per se uel per alios absoluant.

Pro firmiori obseruancia VIII cap Regule s

1 statutum est quod nullus accedens ad capitulum prouinciale presumat se de nouo panno induere sub pena priuacionis illorum vestimentorum et sub penitencia discipline faciende coram vocalibus, quia debet sufficere gwardianis et discretis quod eis fiat prouisio de indumentis tempore quo prouideatur alijs fratribus in communi. Similiter statuitur sub pena eadem quod nullus prefatorum presumat tempore capituli asportare uel alibi dirigere

pipere uel species loci uel alia huiusmodi pertinencia ad locum, cumtamen nullomodo talia fieri possunt sine grauamine conscientie et scandalo exteriori. Spoliatio enim unius loci pro utilitate alterius loci uel pro singulari sua utilitate sonat non solum non solum⁶⁵⁾ indiscrecionem sed etiam in culpam grauem. Declaratur etiam quod quando aliquis frater pro necessitate uel utilitate aliqua prouincie uel sua uelit significare aliquid pp diffinitoribus, discreti tales litteras fideliter portent et non tactas uel non visas ipsis assignare (s). quia si aliquis indiscrete scripserit, ipsorum pp diffinitorum uel p vicarij officium est non exaudire ymo punire si excederit modum religiositatis.

2 statutum est quod p vicarius et diffinitores studeant quantum possunt, ne capitulum ipsum prouinciale protrahatur ad plus ultra decem dies ad modum prouinciarum Italie que expediunt etiam in septem, etiam cum numero septuaginta fratrum. Studeant ergo ipsi prefati patres esse summo mane in expedicione sua et post dormicionem et post uesperas sine amissione temporis ad modum quem tenuimus in presenti capitulo. Et sic protractio consweta breuior fiet; et defectus p vicarij renunciantis audiantur secreto a pp diffinitoribus et de preteritis defectibus uisitentur. Si autem uideretur aliquando tucius de aliquo defectu secreto uisitare, possunt emittere alios uocales. Si etiam deponeretur aliquod contra eum, non credatur auctori sed uocetur qui fuit vicarius, ad respondendum pro se ad informandum de ueritate.

3 statutum est quod prefati patres sic instantur utilitati prouincie tam in corrigendo fratres ibi existentes si qui corrigendi sunt, quam instituendo gwardianos et magistros quod in fratribus honorem Dei et eandem prouincie utilitatem ante oculos habeant, nullomodo confirmant eos in gwardianatibus, de quibus insufficiencijs probabitur, nec illos de nouo instituant quos cognoscunt discursiuos, inimicos regularis discipline, crudeles infirmis, deuos a choro, importunos in edificio, curiosos in claustro et huiusmodi. Quia gwardiani qui non sunt primi tam in diuinis quam in claustralibus moribus, nunquam alios debite possunt ordinare. Caueant ipsi patres, ne in hoc aliquam ostendant parcialitatem, preferendo nobiles uel doctos uel amicos insufficientes in spiritualibus ipsis deuotis et zelatoribus obseruancie et professionis nostre; adhibeatur quoque non minor diligencia in institutione

⁶⁵⁾ Bis in ms.

magistrorum, cum prudentes discreti et proveci esse debeant. Ideo quantum possum, rogo et exhortor quod nullus eligatur magister, maxime in locis vbi sunt multi fratres, nisi aliquando fuerit gwardianus uel saltem pro gwardiano idoneus existat. Nec dedignentur tales patres electi ad curam nouiciorum, quia graciosus erit Deo glorioso tale obsequium cum obseruancia completum quam si pedestres in Jerusalem proficiscerentur. Et mirum est valde quod multi non dedignantur promoueri ad confessiones secularium audiendas uel ad predicacionem faciendam eisdem; ymo si non promouentur, sepe dolent et tamen ad audiendos tentaciones filiorum s patris et fouendas spiritualiter animas iam promoti refutant uel spernunt. Debent esse memores prefati patres vicarius et diffinitores quod est ars arcium regimen animarum et per consequens quod non est fletum (?) quod aliquis preficiatur pro magistro secundo uel tercio uel parum post a promocione sacerdoty sui.

Pro firmiori obseruancia IX cap Regule

I statutum est quod p vicarius et diffinitores non promoueat ad officium predicacionis nisi quem viderunt de s scriptura comportenter instructum, quia hoc evangelicum officium, sicut requirit probitatem morum in conuersacione exteriori, sic requirit bonitatem consciencie et illuminositatem scilicet scripture sciencie in interiori, et quia bonitas consciencie et Ordinis regularitas non acquiruntur in modico tempore, sint cauti promotores in capitulo quod non promoueat ad hoc officium nisi in religione steterit per quinquennium saltem, eciam si fuissent docti in mundo, quia cum literatura secularium stat ignorancia morum religiosorum et sepe post altitudinem magisterij conuenit descendere ad discendum alphabetum humilitatis. Mandatur autem ipsis predicatoribus a capitulo gen iuxta declaraciones apostolicas, ne indiscretas indulgencias neque suis personis datas propter euitandam arroganciam et aliorum murmuracionem nec materias scandalosas aut non approbatas uel sacramentales (?) aut profundas presumptuose, maxime quando fundati non sunt vbi labi possunt, predicent, sed iuxta Regulam sint eorum casta et examinata eloquia, predicando vicia et virtutes, penam et gloriam cum breuitate sermonis. Si quis autem in hys excesserit notabiliter, aut a predicacione suspendatur aut grauiter puniatur. Similiter si quis clericus existens, in apostasia sua publice predicauerit, rediens ad familiam non

promoueatur ad vltiores ordines sacerdotij vsque ad triennium post nisi in capitulo aliquid aliud videretur (152)

2 statutum est quod maxima adhibeatur diligencia in promotione ad confessiones secularium audiendas, ita quod non promoueantur secundum amicitiam aut affectum sed secundum sufficientiam tam vite probate quam literature circa casus confessionales, quia inter alia, de quibus et iudicio meo et multorum aliorum agrauantur prelati in conscienciis et plus agrauabuntur tempore mortis. Ipsi vero confessores iam promoti sint cauti, ne habeant mulierum frequentaciones nisi pro necessitate speciali. Et nullomodo prouincie prelati secundum gen. capituli statuta permittant ipsos confessores uel alios fratres fieri directores seu quasi procuratores aliquarum personarum cuiuscunque condicionis existentes seu executores et aduocatos in earum empcionibus uel negocijs et huiusmodi, ipsorum prelatorum super hoc consciencias agrauando seu honorando (s). Nec tempore capituli instituant aliquos gwardianos locorum ad complacenciam talium personarum quando ex aliqua coniectura dubitatur de suspecta familiaritate eorundem.

3 statutum est quod in capitulis sint memores pp diffinitores mandati b. p. Capistrani in eius Constitutionibus, ymo mandati tocius familie nostre, scilicet quod deputentur aliqua loca pro studio fratrum, in quibus abiles (s) ponantur cum dispositione ad s. paginam audiendam et gustandam. Et ibi ponitur quod gwardiani non occupent fratres tales idoneos ad discendum in laboribus corporis et sic in presenti diffinitione ordinaui cum p. vicario quod quando deuenit ad loca visitanda, prouideat aliquem capacem ad docendum, maxime in casibus qui studiose et caritatiue declaret idoneis huiusmodi casus, vsque alias bono et ordinaciori modo in prouincia prouideri possit.

Pro firmiori obseruancia X cap Regule

1 statutum est quod iuxta ordinata in capitulo gen p vicarius instituat tres commissarios, vnum in loco Cracou., alium in loco Poznan., tercium in loco Viln., vt fratres in necessitatibus facilliter habere possint ad eos recursum. Ipsi tamen commissarij nec visitent aliquem locum nec exequantur incarcerationes uel priuaciones officiorum fratrum sed ista reseruent presencie p vicarij, nisi in casu quando talis protractio esset multum periculosa. Similiter ipsi commissarij non presint gwardianis locorum vbi stant de fa-

milia sed intelligantur, ymo sint eis subditi in communi obseruancia, licet in casibus reseruatis uel expedicione fratrum admonencium presint alijs omnibus; et sic debet fieri in veritate. Et Commissarius curie sic precise seruat.

2 statutum est quod iuxta prefata ordinata in capitulo gen. p. vicarius sollicitus sit erga regimen fratrum, ne talibus negocijs occupetur que habeant eum notabiliter addicto fratrum regime impedire, sub onere consciencie. Visitet ergo fratres suos et humiliter et caritatiue corrigat eos. In qua visitacione prebet se communem omnibus et quos non potest effectu reali consolari, saltem verbis consoletur. In correccione seruet requisita et caritatis et iusticie. Nec sic intendat relacioni gwardianorum quod non magis faeat veritati inquirendo. Sit prudens valde in propositis sibi contra gwardianos a subditis et maxime de essencialibus. Et si tandem in ipsis gwardianis inuenerit notabiles excessus et incorrigibiles, eos in consilio discretorum deponat a gwardianatu, sicut est statutum in capitulo gen. Non enim sunt tales visitaciones pro pusillis corrigendis tantum sed eciam pro mediocribus et superioribus si culpabiles reperiuntur. Exhortatur capitulum gen. ipsos vicarios patres quando quod secundum conscienciam necessitatem non habent, tam zelo paupertatis quam zelo caritatis solummodo curru et duobus equis contententur. Et caueant omnes prelati, ne aliquo modo permittant importunas sibi reuerencias fratrum vt puta secundum b. Capistranum in Constitutionibus quod ad mensam non genuflectant fratres quando volunt eis dicere aliquod verbum, quia sapit supersticionis speciem. Ipse eciam p. vicarius uel commissarij seruent Constitutiones familie quoad promouendos clericos ad ordines s., completo quinquennio, ita quod eciam nullus ante triennium ab inducione promoueat diaconus et nullus ad sacerdocium nisi completo quinquennio nisi aliquando notabilis conditio persone aliter swadebit, ita tamen quod nullus eciam condicionatus in bonis ordinatur sacerdos ante triennium in religione.

3 statutum est quod fratres notabiliter reperti inobedientes grauiter puniantur a p. vicario et protestetur eis quod si in posterum non se emendauerint, punientur grauius tanquam contumaces. Non vocatur inobediencia notabilis quando aliquis humiliter excusaret se de aliquo onere imposito uel allegaret impotenciam. Qui tamen onus subire debet propter Deum quando non admittitur sua excusacio a gwardiano, dummodo in veritate possit et non

contra veritatem est... Nec fiat imposterum a subditis, sicut ante hoc tempus aliquando factum est ab aliquibus quod quando non placebat sibi obediencia imposita, inueniebant novas infirmitates uel fingebant impedimenta, nunquam ab eis talia prius audita (?). Non sic amore Dei, non sic sed in omnibus present se fratres humiles et obediunt homini propter Deum. Si autem aliquis incorrigibilis perseuerauerit in regularibus disciplinis et post protestacionem gwardianus de consilio discretorum hunc detinere potest in loco discipline per quinque uel sex dies cum aliqua modestia et austeritate, maxime si non expectatur in breui p. vicarius prouincie. Et quando contingit quod tales proterui et insolentes importune petierint exeundi licenciam de prouincia uel ire ad Conuentum, tandem ad euitandam apostasiam licencientur. Sed tamen protestetur eisdem p. vicarius quod si contigerit eisdem ad familiam prouincie reuerti, pro penitencia vltimum locum tenebit in sessione per sex menses et per duos lauabit scutellas, sedebitque in terra omni f. sexta vsque ad illos duos menses et hoc sit ad comprimendam talium insolenciam.

Pro firmiori obseruancia XI cap. Regule.

1 statutum est quod quicumque frater sollicitus fuerit a socio sequestrari, de quo sit racionabilis suspicio, et accusatus per eundem socium uel p. gwardianum se non correxerit, admoneri debet canonice per p. vicarium uel suum commissarium. Qui si aduc (s) relapsus fuerit, et maxime sequestrando se cum mulieribus, de qua sequestracione talis (?) suspicio perseuerat, destineatur in loco discipline et arctari possit ad dicendum (s) veritatem.

2 statutum est quod in regimine Monialium Tercianarum seruetur constitucio capituli gen. videlicet quod fratres cum illis quoad confessiones earum, correctiones et expulsiones conformiter agant et Regule et statutis familie nostre, videlicet quod incorrigibiles rixose et contenciose expellantur a consorcio aliarum, presertim que sunt sine clausura. Et super omnes et singule caueant longas et crebras confessiones et generales, per quas (152 v) contingit et confessores occupari, confitentes plus irretiri quam spirituales tam seculares, ymo eciam fratres scandalisari. Et confessores contrarium facientes priuentur nec amplius audiant.

3 statutum est quod in capitulo prouinciali eligantur maturi et probati confessores pro talibus Sororibus et maxime in congregacione viuentibus quod ita sunt confessores quod non sint eorum

capellani. Audiant eas tempore deputato et postea stent semper in claustris fratrum nisi quando vocarentur pro speciali necessitate earum. Et nullus alius nisi de licencia speciali p. vicarij sub pena unius discipline presumat ad earum claustra ire uel de factis suis quomodocunque se modo intromittere uel culpam earum audire. Visitentur igitur a solo p. vicario ordinate et corrigantur ab eo vel eius commissario si committit; alij autem temporibus ordinate culpas audiet et corrigat mater monasterij. Possit tamen confessor pro speciali causa vna cum eadem matre aliquam uel aliquas vocare ad recognitionem alicuius culpe et corrigere. Et hec intelligantur de viuentibus in congregacione, quia de alijs separatim in propria domo viuentibus non intelligitur. Audiant culpas earum nisi quando confitentur et possunt fratres ad earum domos ire pro necessitate. Caueant eciam ipsi fratres et confessores sub pena eadem, ne per se uel per interpositam personam procurent pallas seu signacula uel laboricia earum sine licencia p. vicarij. Possint tamen guardiani licenciati prius ab eodem p. vicario disponere per confessorem uel cum eodem aliquando ire ad eas si necesse erit pro reparacione alicuius paramenti in sacristia uel pro suicione aliqua necessaria pro loco. Similiter in casu necessitatum ipsarum confessorum institutorum possunt(s) et debet p. vicarius substituere vnum alium qui in ausencia uel impedimento eorundem suppleat necessitates prefatarum Sororum; alias vt dictum est, nullomodo se intromittant cum illis.

Pro firmiori obseruancia XII cap statutum est

I statutum est quod iuxta ordinata in capitulo generali nullus proficiscatur in Jerusalem nisi de speciali mandato uel licencia p. vicarij gen. et nullus procuret elemosinas pro eundo illuc nisi de scitu p. vicarij prouincie sub pena priuacionis illarum elemosinarum et alioris penitencie ad libitum eiusdem p. vicarij.

Vltimo statuo et ordino ego fr Ludovicus, Minorum minimus vt presentes admoniciones prohibiciones et exhortaciones in omnibus locis habeantur legantur et obseruentur. Et nullus minuatur de eisdem nec addat nisi pro quanto capitulum uel p. vicarius pro maiori reformacione superadderet aliquid ad maiorem religiositatem pro negligentibus et non curantibus obseruanciam predictorum.

Ordinata et declarata in loco nostro s Bernardini apud Craconiā 12 Augusti videlicet in die s Clare a. D. 1488.

ADDITAMENTUM II.

Tabula cap Cracov. a. 1520 sub praesidentia M Generalis Francisci Lichetti (Archivum ctus Isidoro Romae 1|131 94v—95).

TABULA IN HUNC MODUM SCRIBITUR.

Officialium capituli nostri provincialis in loco s Bernardini apud Cracis a. D. 1520 celebrati. In primis gardianus capituli fr Joannes de Colo, ebdomadarius fr Joannes de Swiathnikj, cor- rektor chori fr Simeon, mgr clericorum; cantores fr Joannes Colen., fr Andreas de Szadek, discretus Casimir.; fr Joseph a Opatho (w), fr Ladislaus, gardianus Radom., in absentia istorum fr Ladislaus, fr Eustachius, fr Thomas, fr Cristophorus de Lino, Lectiones I Nocturni legit fr Laurentius clericus, II fr Sebastianus de Leopoli, III hebdomadarius. Acoliti fr Gregorius de Costen, fr Martinus nouicius, turibularius fr Stanislaus de Leopolie (s), corrector mensae communitatis fr Simon mgr clericorum, lector eiusdem fr Dionisius; lector II mensae fr Petrus de Leczicza cler- icus, seruitores Rmi P Generalis et (95) difinitorum (s) fr Georg- ius de Opatowicze, fr Marianus baccalaures; seruitores aliarum mensarum ante refectorium fr Bernardus de Rawa, fr Allexius clericus, fr Bartholomaeus, fr Erasmus laici; sacrista fr Jeronimus, adiutores eius fr Gabriel clericus, fr Melchior laicus; portulanus erit fr Bernardinus de Kuczkow, adiutores eius fr Aegidius laicus; canaparius fr Stanislaus, adiutor eiusdem Petrus de canapa, fr Petrus de sartoria; mgr coquinae fr Georgius de Opatowicz, coc- us fr Joseph de Lwowek, adiutores fr Mathias, fr Faelix (s), fr Franciscus nouicius, fr Florianus nouicius, fr Albertus de Warscho- wia; infirmarius fr Ambrosius, sacerdos, adiutor ipsius fr Clemens laicus, lotores parropsidum aurige gwardianorum; gwardianus aurigarum fr Joannes laicus; vigiles supra ignem nocte et die fr Zacharias et fr Clemens laici; socy ad ciuitatem fr Lucas, fr Mel- chior, fr Mathias laici. Haec et alia fiant secundum dispositionem Rmi Ministri Generalis.

ADDITAMENTUM III.

Breve quadripartitionis provinciae Poloniae Romae 3 VI 1628 (S Ant 92 118—8v).

Urbanus P VIII. Ad futuram rei memoriam. Injuncti nobis Apostolici muneris ratio postulat ut in id sollicitis studijs

intendamus, per quae religiosorum ordines in Ecclesia Dei militantes prospere dirigantur et feliciter gubernentur. Hic est quod nos paci et quieti ac prospero faelicique (s) gubernio et directione FF Minorum o. s. Fr. Obseruantium prou. Poloniae quantum cum Deo possumus, consulere volentes, ven. fri Joanni Bapt. epo Nolensi, moderno et pro tempore existenti nostro et Apostolicae Sedis apud charissimum in Deo filium nostrum Sigismundum, Poloniae et Sueciae regem, illustri nuncio ac dilecto filio Antonio Stroctio, dicti ordinis professori ac eiusdem prouinciae commissario, per praesentes committimus et mandamus quatenus, consultis grauioribus dictae prouinciae patribus, eandem prouinciam in plures ac quotquot regulari obseruantiae et reformationi communique religionis bono et commoditati conducibilius existimauerint prouincias, assignatis cuique earum domibus regularibus quae eis videbuntur, autoritate nostra perpetuo diuidant ac separent. Quo vero ad reliqua negotia reformationem concernentia, eidem Joanni Bapt., moderno et pro tempore existenti nuntio, similiter mandamus quatenus praefato Antonio commissario ut ceptum opus prosequi aut aliquid nouum statuere supersedeat usque ad ingressum noui nostri et Sedis Apostolicae nuntii, apud eundem Sigismundum regem propediem allegandi dicta, autoritate nostra iungat. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis nec non ordinis et prouinciae etiam iuramento confirmatione Apostolica vel quauis firmitate alia roboratis statutis consuetudinibus priuilegijs quoque indultis et litteris Apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis confirmatis et innouatis quibus omnibus et singulis illorum omnium tenorem praesentium et pro expressis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus caeterisque contrarijs quibuscunque.

Datum (118v) Romae apud s Petrum sub annulo Piscatoris d 30 Martii 1627, Pontificatus nostri a. quarto.

Piřsk

Kamil Kantak.